

Канфлікт у ТЮГу:
**перамір'е
ці вырашэнне?**
С. 3

Плагіят:
майстэрства
барацьбы з ім
С. 3, 5

Прэм'ера рубрыкі:
**"Рэдакцыя
плюс..." Цэслер**
С. 3, 6

**Замак знайшоў
дзелавага
партнёра...**
С. 13

Крытычная маса

31 студзеня ў Нацыянальным гістарычным музеі Беларусі адкрылася выстаўка, а больш дакладна — інтэрактыўны выставачны праект пад загадкавай назвай "Парнат 84 — 11Б". І адразу адзначу вось што. Па шчырасці, большасць сучасных "простых" глядачоў на выстаўках не прывыкла "ўключаць мазгі", задавальняючыся зразумелым сюжэтам "карцінкі" і яе назвай. Месэдж, аўтарская замаскіраваная дактрына, што чытаецца паміж радкоў, у падобных творах пакуль — цяжкая праца для розуму і душы шараговага наведвальніка. Акрэслішы адзін з кірункаў раздуму пра падзею, зробім яе аналіз.

Барыс КРЭПАК

Парнат сарваўся з прывязі!..

Дзе?

Удзельнікі выстаўкі — выпускнікі Рэспубліканскай школы па музыцы і выяўленчым мастацтве імя І.В. Ахрэмчыка (з 2005 года — Гімназія-каледж мастацтваў імя І.В. Ахрэмчыка), што на вуліцы Паркавай. Яны скончылі ўстанову ў 1984-м ў класе 11Б. Цяжка сказаць, хто з'яўляецца аўтарам тэрміна "Парнат" — ад "інтэрнат" і назвы вуліцы — Паркавая. Хтосьці, у тым ліку я, назву звязвае і са свяшчэннай гарой Парнас. Экспазіцыя, як сказана ў прэс-рэлізе, — "рэфлексія на тэму Парната — рэфлексія пасталелых птушанят, якія даўна лятаюць самастойна, па сваім інкубатары"...

Хто?

Удзельнікі, якіх сабралі аўтары праекта Руслан Вашкевіч і Таццяна Бембель (таксама "парнатаўцы"), — вельмі рознааблічныя па мастацкіх інтарэсах, таленце, па стаўленні да жыцця ды мастацтва...

Працяг артыкула пра даробак "парнатаўцаў" праз 30 гадоў чытайце на старонцы 7.

Пад час пасяджэння выніковай калегіі. / Фота Юрыя ІВАНОВА

ВЫНІКОВАЯ КАЛЕГІЯ-2014

Выніковая калегія Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь адбылася ўчора ў канферэнц-зале Нацыянальнай бібліятэкі. Матэрыялы пасяджэння чытайце ў наступных нумарах газеты "Культура". Фотарэпартаж з вялікага сходу работнікаў сферы культуры і дзеячаў мастацтва прадстаўлены на старонцы 2, а праблемны фон, з якім да яго прыйшлі нашы рэгіёны, выкладзены на старонцы 4.

Праекты развіцця

Аптымізацыя? Не. Рэканструкцыя!

І апошня частка нашай аўтавандроўкі. Апрача Паставаў, гаворку пра культурныя брэндзі якіх распачалі яшчэ ў папярэднім артыкуле, далейшымі прыпыначнымі пунктамі на маршруце сталі ўстановы культуры Мядзельскага і Вілейскага раёнаў. Забягаючы наперад, зазначым, што найбольш важкай для газетнага аналізу з'явай нам падалося развіццё музейнай справы ў Паставах і Вілейцы. Дзве вельмі розныя па сэнсавай скіраванасці ўстановы здолелі выкарыстаць усе магчымыя рэзервы для таго, каб якасна пашырыць маштабы музейнага ўплыву. Інакш кажучы, гаворка пра тое, як можна "ўзбуйніць" наяўны брэнд і прымуціць яго працаваць з падвойнай, так бы мовіць, аддачай. Але не будзем парушаць храналогію паездкі.

Яўген РАГІН, Кастусь АНТАНОВІЧ, фота аўтараў

Не заблукаць бы ў скляпеннях

Пра Палац Тызенгаўзаў у Паставах пісалі не раз. А вось пра тое, што ягоня калісьці таямнічыя скляпенні якасна рэканструюваны і стануць неўзабаве філіялам мясцовага музея, пісаць даводзіцца ці не

ўпершыню. Прыемна. І з той прычыны, што мясцовыя ўлады робяць усё для таго, каб пашырыць магчымасці наяўных брэндаў, і з-за таго, што скляпенні тыя — сапраўды ўнікальныя, а іхняя рэканструкцыя — адна з перамог мясцовых работнікаў культуры.

Музейны рэбрэндынг як дадатковы піяр, але... прывязаны да фінансавання

Дзецца тая перамога, думаецца, не так лёгка: не паспелі зайсці ў музейныя скляпенні, як аб'ектыў фотакамеры імгненна запацеў, адрэагавалі такім чынам на неверагодны ўзровень вільготнасці.

Што і казаць, скляпенні, паводле задумы старадаўняга архітэктара, мелі зусім іншае функцыянальнае

прызначэнне. Ды і даецца ў знакі свежая тынкоўка сцен, якая сама па сабе павінна цягам пэўнага часу высыхнуць, а да таго ж, закрывае сабой натуральную вентыляцыю старой кладкі сцен. Невыпадкава ў асобных залах ужо з'явілася цвіль... І калі пакінуць у такіх умовах музейныя артэфакты, праз два месяцы ад іх нічога не застанецца...

Згодны з праблемай і навуковы супрацоўнік музея, а "па сумяшчальніцтве" і наш гід па палацавых скляпеннях, Вадзім Шышко, які заверыў, што кандыцыянеры, уманціраваныя ці не ў кожнай зале, будуць настроены на адпаведны рэжым, а таму музейным прадметам, якія неўзабаве размесцяцца ў экспазіцыйных залах, нічога не будзе пагражаць.

Да слова, 200 тысяч еўра, выдаткаваных з сумеснага з Еўрасаюзам праекта, каштавала ўласна рэканструкцыя скляпенняў і музеефікацыя толькі дзвюх залаў. У адной з

іх размесціцца таксідэрмічная майстэрня Канстанціна Тызенгаўза, у другой перад наведвальнікамі разгорнецца гісторыя славутага роду.

Вадзім Шышко адзначыў, што ўсё начинне для гэтых залаў (у тым ліку ўнікальныя арыгінальныя экспанаты, набытыя на аукцыёнах!) ужо падрыхтавана і чакае размяшчэння згодна з дызайн-праектам, створаным спецыялістам з Полацка Ігарам Кажалавым.

Нельга не сказаць, што канцэпцыя экспазіцыйных залаў створана супрацоўнікамі мясцовага краязнаўчага музея. Цікавы факт: музейшчыкі вырашылі пакінуць асобныя кавалкі незатынкаванай сцяны ў адной з залаў, дзе захаваліся надпісы на цэгле часоў Тызенгаўзаў. А вось майстры, як гэта часта бывае, не ўлічылі пажаданні і пакінулі для прыкладу старадаўняй кладкі зусім іншыя фрагменты сцяны...

Заканчэнне чарговага аўтапрабега журналістаў "К" чытайце на старонках 10 — 11.

Вяртаючыся да надрукаванага

Мае развагі ў працяг артыкула Надзеі Бунцэвіч ў "К" № 5 за 2014 год выклікаюць агульным сходам калектыву сталічнага Тэатра юнага глядача, што адбыўся ў чацвер з удзелам намесніка старшыні Мінгарвыканкама Ігара Карпенкі. Падаецца, трупа ўзяла першынства над нядаўна прызначаным дырэктарам, што паабяцаў сысці ў выпадку, калі паразуменне так і не будзе дасягнута. Урэшце, так было агучана на тым самым сходзе, які ўжо прайшоў у неацяпляльным будынку колішняга кінатэатра "Электрон", што не функцыянуе які год і дзе размешчаны без камфорту службы тэатра. Дарэчы, сход адбываўся ў "стаячым фармаце": прысесці ў зале экс-"Электрона" няма дзе.

гледача, які балюча зачапіў нашу тэатральную грамадскасць, і нават шырэй — усю творчую супольнасць краіны, хоць і падаецца, на першы погляд, сваркай адміністратара і творцы, якія, так бы мовіць, "не сышліся характарамі" і не падзялілі ўладу, насамрэч мае больш глыбокія карані.

Дырэктар Мікалай Казюлін і мастацкі кіраўнік, рэжысёр Уладзімір Савіцкі ўвасабляюць розныя падыходы да тэатра як да з'явы. Для дырэктара тэатр — гэта вытворчасць, якая

папярэдняя праца, — гэта гаспадарчая дзейнасць у розных культурных установах. Той вопыт ён, як мне падаецца, абсалютна шчыра спрабуе перанесці і на ТЮГ. Прычым без усялякай адаптацыі, маючы на мэце падпарадкаванне творчага чынніка тэатральнай дзейнасці патрэбам хуткай выгоды. А Савіцкі — харызматычная постаць. Менавіта ён сілай свайго аўтарытэту здолеў захаваць труп тэатра ў экстрэмальных умовах і нават надаць творчаму працэсу на ТЮГ'аўскай сцэне новы імпульс. Мікалай Казюлін можа паспяхова працаваць і ў Доме культуры, і ў сацыяльным фондзе ды паўсюль пачуваць сябе на сваім месцы. А рэжысёр

Хоць мы і маем прыемны факт паразумення гарадской улады і артыстаў ТЮГа, падводзіць рысу ў гэтым сюжэце, мабыць, зарана. Канфлікт вытворчасці і творчасці прыглушаны, але ці вычарпаны?

іншага, мусіць абараніць іх як творцаў і тэатр як структуру ад няспелых арганізацыйных ды эканамічных эксперыментаў.

Новы дырэктар вінаваціць мастацкага кіраўніка тэатра ў адсутнасці крэатыўных ідэй і амбіцыйных планаў. І, відаць, сапраўды за час кіравання Савіцкага аб "прарыўных" спектаклях мы не чулі. Але і прывалаў не было. Тэатр "трымае планку", а ў тых "спартанскіх" умовах, у якіх апынуліся тэатраўцы, на чужой, не абсталяванай патрэбным чынам, сцэне — гэта, дазволю сабе сцвярджаць, творчы подзвіг.

Дасведчаныя людзі ведаюць, што тэатраўцы не толькі захаваць ў нязручных варунках творчы тэатр, але і маюць добры задел, цікавыя напрацоўкі на будучыню, на той час, калі, нарэшце, вернуцца ў родныя сцены. Пэўныя праекты проста не могуць быць рэалізаваны ў тых, як казаў вышэй, "спартанскіх" умовах, якія тэатр мае ў памяшканні Дома літаратара (былі гады, калі і там даводзілася іграць у неацяпляльнай зале: ад холаду публіка сыходзіла са спектакляў). Таму трупа і чакае лепшых часоў для лепшых ідэй.

Артысты, якія цягам пяці гадоў у "нетэатральных" умовах самааддана працуюць для публікі, што засталася ім вернай, вартыя таго, каб ім не стваралі штучных праблем. Праблем, якія адцягваюць творцаў ад творчасці.

Хоць мы і маем прыемны факт паразумення гарадской улады і артыстаў ТЮГа, падводзіць рысу ў гэтым сюжэце, мабыць, зарана. Канфлікт вытворчасці і творчасці прыглушаны, але ці вычарпаны? Баюся, яшчэ неаднойчы людзям творчай сферы давядзецца спрачацца з адміністратарамі, якія не настроены бачыць прынцыповыя розніцы паміж творчым працэсам і заводскім канвеерам.

І на заканчэнне. У народзе кажучь: пачні бурчыць дом — даведася, хто гаспадар. Тэатраўцы свой дом разбурыць не даюць...

"Дык хто ў тэатры гаспадар?"-2

Савіцкі не ўяўляе сябе па-за тэатрам. Прычым канкрэтна — па-за сталічным Тэатрам юнага глядача, куды ён прынёс досвед Купалаўскай сцэны і прывёў маладых, перспектывіўных актэраў, якія паверылі менавіта ў яго. Дырэктар, здаецца, не бярэ клопату засяродзіцца на асаблівасцях прафесійнага тэатра і лічыць, што ягонага досведу хапае, каб кіраваць творчым працэсам ды творчымі асобамі; другога ж, натуральна, раздражняе, калі гаспадарнік пачынае яго вучыць, як рэпертуар складаць і спектаклі ставіць. Прынамсі, так трактуе сітуацыю ў тэатры ТЮГ'аўскі калектыв. Усе, ад работнікаў сцэны да вядучых артыстаў. А слова "ўсе", як казаў Дастаеўскі, нешта ды значыць...

Канфлікт набыў розгалас, і яго вырашэнне ў той ці іншай ступені стане лёсавызначальным для творчай супольнасці краіны. Мастацтва для тых, хто ў ім задзейнічаны (за рэдкім выключэннем), — занятка

не прыбытковы. Яно, аднак, некампенсуецца магчымасцю творчай самарэалізацыі. Калі ж творчасць загнаць у жорсткія рамкі вытворчага плана і, скажам так, надта кампетэнтнага адміністравання, дык зусім не цяжка прадбачыць негатыўныя наступствы...

Дазволю сабе меркаванне, што праблемы, апагеем якіх стаў згаданы канфлікт, распачаліся, калі, зыходзячы з эканамічнай мэтазгоднасці, Тэатр юнага глядача панізілі ў статусе: вывелі з падпарадкавання Міністэрства культуры і перавялі "пад крыло Мінгарвыканкама" ў гарадское. Фактычна вывелі такім чынам з элітарнага кола, ускладнілі набыццё звання "акадэмічны", сталі глядзець на яго, нібыта на раённы Дом культуры, які мае асноўны прыбытак ад карпаратываў і дыскатэк. Нездарма артысты ТЮГа змагаюцца за вяртанне годнага статусу, які, сярод

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Пачну вось з чаго. Слова "творчасць" і "вытворчасць" — аднакарэнныя, але сутнасна розныя. Вытворчасць грунтуецца на цвярозым разліку і скіравана на хуткі прыбытак, а творчасць — гэта праект доўгатэрміновы, да таго ж, паводле вызначэння, рызыкаўны. У адным выпадку гаворка ідзе пра задавальненне надзённых патрэб, у іншым — пра ўнёсак у будучыню.

Ва ўсе часы тыя, хто ўкладае грошы ў мастацтва, хацелі мець ад творцы гарантыі вяртання інвестыцый, інакш кажучы — уцямыні і эфектывы бізнес-план. Але, як сведчыць гісторыя, шэдэўры ды нават проста таленавітыя рэчы не з'яўляюцца па загадзе. Тут спрацоўвае іншы механізм, дзейнічае іншая логіка.

Канфлікт у Беларускім рэспубліканскім тэатры юнага

мусіць быць прыбыткавай, і не ў нейкай перспектыве, а зараз жа. Для мастацкага кіраўніка — творчасць, сацыяльная каштоўнасць, якую наўрад ці можна выявіць у грашовым эквіваленце, хоць эканамічны чынік у дзейнасці тэатра, безумоўна, мусіць быць.

Досвед Мікалая Казюліна, калі зыходзіць з агучаных даных аб яго

Фактаграфія

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь у прывітанні гасцям і ўдзельнікам XXI Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу выказаў упэўненасць у тым, што падзея адкрые перспектывы для далейшага культурнага і дзелавога супрацоўніцтва.

Заяўкі на ўдзел у конкурсах XXIII Міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску" да 15 сакавіка прымае Міністэрства культуры краіны па адрасе: 220004, г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 11.

"Каложскі дабравест" сёлета збярэ 37 калектываў з 6 краін. Міжнародны фестываль праваслаўных песняпеваў пройдзе ў Гродне з 19 па 22 лютага. Адкрыццё і закрыццё фестывалю адбудзецца ў Абласным драмтэатры.

5 лепшых джазменаў — артыстаў Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра назвалі ў час XXV "Мінскага джаза". Імі сталі С.Андрончык, А.Перадзерый, А.Цулыгін (труба), С.Фалевіч (трамбон) і В.Чыслоў (бас-трамбон).

"Полацкае Евангелле" ў факсімільным фаліянце Выдавецтва Беларускага Экзархату атрымала Гран-пры 53-га Нацыянальнага конкурсу "Мастацтва кнігі". Сёлета ў ім узялі ўдзел 134 кнігі ад 31 выдавецтва.

Ручная чаканка памятных манет аднаўляецца ў Гомельскім палацава-паркавым ансамблі. Установа набыла спецыяльнае абсталяванне, у тым ліку — станок для халоднай чаканкі.

Фотасюжэт нумара

Гэтыя кадры наш фотакарэспандэнт Юрый ІВАНОЎ зрабіў у кулуарах і пад час правядзення выніковай калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь у Нацыянальнай бібліятэцы.

Выніковая калегія-2014

Міністр культуры Барыс Святлоў (справа) у анагараджвае намесніка старшыні Мінгарвыканкама Валерыя Малашчу.

Рэдакцыя плюс...

Калі ў сучаснай Беларусі ёсць **культавыя мастакі, значыць, Уладзімір ЦЭСЛЕР** — мастак культуры. Ягонае імя на слыху не першае дзесяцігоддзе: **выстаўкі, узнагароды, размаітыя новыя праекты...** Але ці не найважнейшым дасягненнем аўтара можна лічыць тое, што некаторыя яго **візуальныя хіты ўспрымаюцца папраўдзе як “народныя”**. Выпадак для цяперашняга часу, бадай, **унікальны**. Мэтру дызайну (“Дарэчы, метр шэсцьдзясят пяць”, — дасціпна ўдакладніў ён свой рост) ніяк не выпадае **скардзіцца на брак публічнай увагі**. Тым не менш, пра гэтую асобу вядома далёка не ўсё. Некаторымі сваімі гісторыямі, задумамі і ацэнкамі **Уладзімір Якаўлевіч падзяліўся з рэдакцыяй “К” у новым фармаце, што мы мяркуем прадоўжыць і надалей: “Рэдакцыйная планетка з...”**. Ды ў дадзеным выпадку пытанні нашых супрацоўнікаў былі хутчэй дадаткам да цікавых маналогаў, таму мы вырашылі іх апусціць.

Самасць Цэслера

Пра дызайн і “дызайн”

— Дызайнераў апошнім часам прыкметна паболела. На сам жа дызайн гэтая тэндэнцыя, на жаль, ніяк не паўплывала. Бо дызайн — гэта стварэнне ідэй, а часам і тэхналогій. А калі нехта прывозіць свайго кліента ў дарагую мэблеваю краму ды намаўляе купіць прыгожую канапу, каб атрымаць за гэта працэнты.... Не думаю, што такога чалавека можна назваць дызайнерам: ён жа сам нічога не ствараў.

Але больш сур’ёзныя падыходы часта застаюцца незапатрабаванымі. Бо плаціць трэба... Раней усе выбіралі той варыянт, які лепшы і больш прыгожы, а цяпер — той, што танней.

Неяк да нас са светлай памяці Сяргеем Войчанкам звярнуўся адзін прадпрымальнік. Ён меўся ў хуткім часе выправіцца ў Германію на нейкія вельмі адказныя перамовы, а візітоўкі ў яго не было. Доб-

ра, справа вырашальная, давайце ваш лагатып... Як выявілася, лагатыпа таксама не было. Даведаўшыся, што яго стварэнне каштуе 500 долараў, кліент стаў нервавацца. Але неяк усё ж дамовіліся...

І вось, праз пэўны час завітвае гэты чалавек да мяне ў майстэрню, ды не з пустымі рукамі. Кажэ: “Ведаецце, я вам мала тады заплаціў!”. Як высветлілася, на перамовы з’ехаўся цэлы натоўп зацікаўленых з усяго СНД. Нямецкі бізнесмен, ад якога залежыў іх вынік, папрасіў ва ўсіх візітоўкі, расклаў іх перад сабой на сталю... А далей працягнуў гутарку толькі з тым мінскім прадпрымальнікам! Бо наўнасьць уласнага брэнда (а ён ва ўсім свеце каштуе нямала) — своеасаблівы маркер, які сведчыць, што фірма прыйшла ў гэты бізнес усур’ёз і надоўга, а не проста для таго, каб па-хуткаму “насекчы капусты”. Натуральна, такая фірма ўспрымаецца зусім іначай.

...Увогуле, я не раблю для ўсіх. Працую для канкрэтных людзей, улічваючы іх патрабаванні, густы ды пачуццё гумару. І таму гэта многім падабаецца. А вось калі ты хочаш дагадзіць кожнаму, атрымліваецца нешта ўсярэдненае і нікому не патрэбнае...

Наяўнасьць уласнага брэнда (а ён у свеце каштуе нямала) — своеасаблівы маркер, які сведчыць, што фірма прыйшла ў гэты бізнес не для таго, каб па-хуткаму “насекчы капусты”... Увогуле, я не раблю для ўсіх. А вось калі ты хочаш дагадзіць кожнаму, атрымліваецца нешта ўсярэдненае і нікому не патрэбнае...

Пра рэкламу і ўзнятага на дыбкі каня

— Неяк быў сведкам анекдатычнай сітуацыі. Бізнесмен замаўляў аднаму вельмі прасунутаму дызайнеру лагатып сваёй фірмы па продажы гарбаты і грузінскіх вінаў. Дакладней, замаўляў ён “эмблему”, бо слова “лагатып” не ведаў. Затое ідэя была распрацавана дасканала: “Мне трэба, каб было залатое сонца, горы, даліна, дзе маладыя грузінскія жанчыны збіраюць чай, на прырэдным плане — мой дом (вось яго фота), у акне — мая мама, а перад домам — стары аскал, чый конь устаў на дыбкі, і прыгожая дзяўчына, якая падае яму напіцца маладога чырвонага віна...” Ведаецце, чым усё ў выніку скончылася? Дызайнер зрабіў гэты лагатып, а задаволены заказчык аплаціў яго работу...

Працяг разваг Уладзіміра Цэслера чытайце на старонцы 6.

Соцыум

Здоўга да з’яўлення драматурга Святланы Бартохавай ў Інтэрнэце праз афіцыйны сайт або ў якасці карыстальніка сацыяльных сетак, знаёмыя папярэдзвалі аўтара пра факты прысваення яе твораў (караецца, плагіят). Каб заявіць пра сапраўднае аўтарства і пазнаёміць прыхільнікаў пазэіі са сваёй творчасцю, Святлана, скарыстаўшыся парадамі, завяла персанальную старонку на расійскім серверы з вершамі, дзе і размясціла свае творы. Праз некаторы час карыстальнікі гэтага рэсурсу пачалі пакідаць станоўчыя водгукі, каментарыі. У жыцці літаратара з’явіўся такім чынам прыемны момант зносін з віртуальнымі сябрамі. А вось пра тое, што адбылося далей, Святлана Бартохава распавяла ў сваім блогу...

Майстэрства (анты)плагіяту

Няўжо аўтарствам давядзецца падзяліцца?

Правы, канешне, захаваны...

Для пачатку — даведка. Святлана Бартохава — вядомы беларускі драматург, аўтар п’ес “Поле бітвы”, “Нязваны госьць”, “Мастраіні і кампанія”, “Адбітак у люстэрку”, “Такая доўгая навальніца”, “Непераможная”, “Спакуса Дарыяна Грэя”, “Ганна Карэліна шукае мужчыну”... “Нязваны госьць” са спісу — самая запатрабаваная. Спектакль пастаўлены тэатрамі Мінска, Маладзечна, Ервана, Магадана, Северска... Муза прыйшла да будучага аўтара ў чатыры гады, калі дзяўчынка часам размаўляла вершамі. У яе біяграфіі — навучанне ў Літаратурным інстытуце ў Маскве на аддзяленні пазэіі, публікацыі, паэтычны зборнік...

Зараз пра літаратурны сэрвіс. Ён заяўлены як самы буйны рускамоўны партал, які папулярна сучасную пазэію. Творчая асоба можа размясціць там свае вершы незалежна ад іх якасці. У сайта ёсць карыстальніцкае пагадненне, дагавор з аўтарам, замацаваны пячаткай і подпісам, маскоўскія адрас і тэлефон. Маецца і электронная зваротная сувязь, з дапамогай якой аўтар можа задаць пытанне і атрымаць неабходную іх кансультацыю. Сайт папярэджвае пра захаванне аўтарскіх правоў і пра ахову законам. Словам, “на паперы” выкананы ўсе правілы, належныя ў гэтым выпадку.

Хто яшчэ не аўтар “Элегіі”?

Святлана Бартохава нават уявіць сабе не магла тыя маштабы плагіяту, якія існуюць у Сеціве...

Якія яшчэ былі выпадкі парушэння аўтарскіх правоў у Сеціве апошнім часам? Чытайце на старонцы 5.

Трэба абмеркаваць!

Якім стане наш цырк і ці варта сцерагчыся праграм замежных канкурэнтаў?

Нагодай для напісання гэтага матэрыялу стала **нядаўняя прэс-канферэнцыя ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў і спецыяльнай праграме і перспектывах развіцця ўстановы распавядалі, у прыватнасці, яе новыя дырэктар Уладзімір Шабан і мастацкі кіраўнік Вітаўтас Грыгалюнас. А каб выявіць агульнарэспубліканскую тэндэнцыю, мы звярнуліся па каментарый і да кіраўніка Гомельскага дзяржаўнага цырка. Такім чынам, якім жа быць цыркавому мастацтву ў XXI стагоддзі, што цікава глядачу і ці з’яўляюцца пагрозай для цыркаў на постсавецкай прасторы праекты кшталту “Cirque du Soleil” (прынамсі, білеты на прадстаўленні апошняга ўвосень былі раскуплены ці не ў першы тыдзень).**

Якаў ЛАБОВІЧ, генеральны дырэктар, мастацкі кіраўнік Заслужанага калектыву Рэспублікі Беларусь “Гомельскі дзяржаўны цырк”:

— Сучасны цырк мне бачыцца маляўнічым, яркім, прывабным, захапляльным для глядача. Увогуле, цыркавое мастацтва павінна выглядаць святла! Упэўнены, што той самы, “стары добры” цырк трансфармуецца ў сучаснае відовішча, будзе жыць заўжды. Прадстаўленне без жывёл, без клоўнаў, без складаных спартыўна-акрабатычных, гімнастычных нумароў, без эквілібрыстаў і сілавых жанглёраў — гэта, мне падаецца, не зусім цырк. Пры гэтым апошні, я ўпэўнены, павінен быць арыентаваны на глядача любога ўзросту. Я сачу за рэакцыяй глядачоў практычна на кожным прадстаўленні і ведаю: увагу рознаўзроставай аўдыторыі прыцягваюць усе нумары, калі яны выкананы на высокім прафесійным узроўні. Нельга недаацэньваць дзяцей, мяркуючы, што ім цікавыя толькі клоўны і нумары з жывёламі — гэта састарэлы погляд. Сёння маленькія глядачы “прасунутыя” значна больш, чым асобныя дарослыя. Яны выдатна прымаюць нумары спартыўна-акрабатычнага жанру або тыя ж атракцыёны з драпежнікамі, што разлічаны, здавалася б, на больш трывалую аўдыторыю. Дарослым жа падабаюцца і жарты клоўнаў, нумары з жывёламі, бо ў нашай рэчаіснасці, на жаль, не так шмат смешных, лёгкіх момантаў, якія дазваляюць расслабіцца.

Варта таксама дакладна разумець, што ёсць цырк іншага плана: скажам, як “Cirque du Soleil” — гэта “найвышэйшы пілатаж”, але разлічаны на пэўнае кола наведвальнікаў. А ёсць так званы цырк нашага дзяцінства, разлічаны на ўсіх. Калі спрабаваць праводзіць паралелі, то і ў расійскім цырку ёсць пастаноўкі “Кракатук” і “Аўрора” — нешта падобнае да нумароў вышэйзгаданага цырка. Я назваў бы такія прадстаўленні хутчэй тэатралізаванымі пастаноўкамі, а гэта — іншы кірунак, што таксама мае права на жыццё, але патрабуе вельмі сур’ёзных эканамічных выдаткаў пры абавязковай умове найвышэйшага майстэрства і прафесіяналізму.

Вядома, цырк у любым выпадку павінен вызначацца самым высокім майстэрствам у выкананні трукаў. Але трук у чыстым выглядзе — гэта яшчэ не прадстаўленне: з трукаў складаецца нумар, а нумар (прынамсі, сённяшняе тэндэнцыі такія) павінен валодаць нейкай драматургіяй, мусіць быць абрамлены мастацкім сюжэтам і перадаваць канкрэтнае бачанне. Недастаткова проста выйсці і зрабіць тую ж стойку на галаве — трэба абыграць гэта так, каб падача была артыстычнай, захапляльнай, каб цырк не толькі здзіўляў (а той жа “Cirque du Soleil” у асноўным здзіўляе), але яшчэ і даваў магчымасць адпачываючы атрымліваць асалоду ад убачанага...

Вітаўтас ГРЫГАЛЮНАС, мастацкі кіраўнік Беларускага дзяржаўнага цырка, рэжысёр:

— Я задаволены, што ў маім лёсе адбыўся такі зігзаг, і сёння я працую ў цырку. Мне тут цікава, утульна, але гэта не значыць, што перада мной не стаіць шэраг задач. Перш за ўсё, наша з дырэктарам цырка Уладзімірам Шабанам мэта — стварэнне беларускай праграмы. Не выключаю такой магчымасці, што ў далейшым падобнае шоу, створанае толькі з нумароў нашых артыстаў, будзе дэманстравана ў суседніх краінах.

Сёння ў цыркавым мастацтве дамінуюць дзве тэндэнцыі: гэта расійскі цырк, — тут усё зразумела, — і еўрапейскі. Апошняму ўласціва татальнае ўздзеянне святла, гуку, візуальных эфектаў. І тое, і другое, на мой погляд, мае права на жыццё, з’яўляецца мастацтвам.

Мне як рэжысёру паўсотні тэатральных пастановак, больш як сотні эстрадных канцэртаў, шматлікіх урачыстых мерапрыемстваў цікава папрацаваць у новым рэчышчы — стварэнні цыркавога шоу. Мне падаецца, што сёння “проста трукаў” — ужо не дастаткова. Хацелася б расказаць больш складаны аповед, стварыць нешараговыя вобразныя рашэнні, увесці пэўную скразную лінію ў дзею. І з артыстамі нашага цырка больш папрацаваць над артыстызмам.

Ці падштурхоўвае нас поспех “Cirque du Soleil”? Лічу, што захапленне гэтым праектам празмернае. Так, там працуюць прафесійныя артысты, але, на маю думку, гэта ўсё ж такі добра зроблены камерцыйны прадукт, кшталту спектакляў Брэвэя, дзе вялікую ролю ў стварэнні эфекту ўздзеяння на глядача адыгрываюць святло і гук. Але, да прыкладу, многія трукі з праграмы “Cirque du Soleil” рабіліся і іншымі артыстамі. Тое ж “кола смерці” ў Цырку братаў Запашных зроблена больш цікава. Таму я стаўлюся да яго поспеху спакойна...

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы! Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара.
Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by,
тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97,
абмяркоўвайце на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby) альбо [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby)!

Дзяжурны па нумары

Ab Ovo...

Яўген РАГІН,
рэдактар аддзела газеты
"Культура"

Неяк прыгадалася ў Год гасціннасці... Калісьці цудоўны паэт Віця Стрыжак распавядаў у ахвотку, як у яго роднай Заспе гаспадары спрадвек сустракаюць гасцей: "З прыязнай усмешкай і сырэм яйкам!" Тое яйка абавязкова трэба выпіць прама на ганку. Для замацавання, так бы мовіць, сяброўства на вякі... Адкуль хітрыя заспанцы даведаліся, што ўсё ў гэтым свеце пачынаецца ад яйка, а сканчваецца яблыкам, усё часцей цяпер — польскім ці малдаўскім? Між тым, рэчыцкія сады непадалёк ад Віцевай магілы квітнеюць увесну з шалёнай сілай... Пад час хакейнага чэмпіянату Мінск наведваюць тысячы гасцей. Ці хопіць на ўсіх такіх умоўных як? Усмешак пры належным папярэднім трэнажы павінна хапіць.

Гасціннасць — з'ява зменлівая. Яна, як капрызлівая маладзіца: вось нібыта ёсць, а вось і следу ўжо не заўважыш. У алімпійскай Маскве 1980-га мяне ўразілі міліцыянеры, далікатныя і вытанчаныя, як лорды, і з гэтым жа цудоўным веданнем англійскай мовы. Не менш уразіла і афіцыянтка ў адной з кавяранек непадалёк ад Крамля. З замежнымі кліентамі абыходзілася так, што хоць ты яе да раны прыкладай, а нас, савецкіх, і за людзей не лічыла. Што зробіш, ненавязлівы "буфетны" сэрвіс застойнай эпохі. Але менавіта тады зразумеў выключную важнасць ведання замежных моў.

Зразумела, у маі мы — гаспадары Чэмпіянату свету. І гасціннасць для нас, лічы, — праява, узвездзена ў ранг дзяржаўнага абавязку. Цалкам пагаджаюся! У тым ліку і з тым, што Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь зацвердзіў Рэспубліканскі план мерапрыемстваў па правядзенні сёлета Года гасціннасці. План, дарэчы, вельмі ёмісты. Гаворка — пра бяззавы ўезд замежных балельшыкаў, што набылі білеты на хакейныя матчы; пра падрыхтоўку сацыяльнай і транспартнай інфраструктуры сталіцы і арганізацыю гандлёвага абслугоўвання ды харчавання з меню на замежных мовах. Для гасцей і ўдзельнікаў чэмпіянату запланаваны, безумоўна, культурна-масавыя мерапрыемствы, работа зон гасціннасці. Будзе павышана кваліфікацыя работнікаў гасцініц, грамадскага харчавання, турындустрыі, а таксама — наладжана "арганізацыя вывучэння дзецьмі і навучэнцаў моладдзю пытанню гасціннасці, дзіцячага турызму і краязнаўства". На развіццё турызму маюць працаваць "Славянскі базар у Віцебску", Купальскі фэст у Александрый, "Дажынкі-2014", Дзень беларускага пісьменства, іншыя знакавыя мерапрыемствы...

Цікавыя праекты ў праграме сапраўды шмат. Але я зараз крыху не пра тое. Мы гасцінная нацыя? Безумоўна! Згадайма апавяданне Змітрака Бядулі "Пяць лыжак заціркі", дзе да не вельмі замужнай сям'і пад абедзенны час завітаў нечаканы гасць. Менавіта яму ўся тая зацірка і дасталася. Мы — выключна гасцінныя ў дачыненні да гасцей. А ў дачыненні да сябе саміх? Успомніце нашы крамы, гасцініцы, паліклінікі, іншыя "присутственные" месцы. Калі апошні раз вас віталі тут прыязнай усмешкай, добрым словам, шчырым позіркам? Не памятаеце? І я — пра тое ж. Што і казаць, для таго, каб адчуць скрушную адзіноту, дастаткова праехацца "пікавым" часам у нашым перапоўненым грамадскім транспарце. Спрэс пахмурныя твары,

Для таго, каб адчуць скрушную адзіноту, дастаткова праехацца "пікавым" часам у нашым перапоўненым грамадскім транспарце. Спрэс пахмурныя твары, бязлітасныя сваркі і жорсткае супрацьстаянне індывідуйума і натоўпу. Што з намі здарылася?..

бязлітасныя сваркі і жорсткае супрацьстаянне індывідуйума і натоўпу. Што з намі здарылася? А ўсё проста: ідучы ў гасці мы не п'ём на ганку сырое яйка. А спробы стварэння нязмушанай усмешкі за кошт работы ненакачаных мышцаў твару прыводзяць да нечаканага пераўтварэння яго ў падабенства ці не звярынай пашчы...

Старажытныя рымляне пачыналі абед з яйка, а заканчвалі яблыкам. Ад яйка да яблыка — час (чытай: жыццё) ад пачатку яго і да канца. Дык вось, дасціпныя грэкі любілі жыццё, і нават лёгкае віно разбаўлялі вадой, каб з-за ап'янення не прапусціць яркіх жыццёвых уражанняў. Давайце і мы пачнём з яйка. І ўрэшце разбавім віно вадой. А потым неадкладна вырашым "апануць" радасныя твары, і ўрэшце ўсвядомім простую, як хлеб, выснову: "У Год гасціннасці будзем гасціннымі ўдвая, у тым ліку да саміх сябе".

А пакуль па начах мне сніцца Заспа.

К

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара.
Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by,
тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97,
абмяркуйце на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby)

Пытанне, пагадзіцеся, дзіўнае: куды і як рушыць нашай культуры далей? Дакладны адказ на яго дае Дзяржаўная праграма "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гады. Але ўсё часцей работнікі культуры з рэгіянаў даводзяць, што планы і мары ніяк не сутыкаюцца з рэальным становішчам спраў. Маўляў, наспеў час упарадкаваць агульныя намаганні ў адзіным рэчышчы. Таму менавіта напярэдадні пасяджэння выніковай калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь рэдакцыя "К" звярнулася да кіраўнікоў абласных і сталічнага ўпраўленняў ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі. Тэлефоннае пытанне было традыцыйна-стандартным: "Якія неадкладныя задачы-праблемы бачыце і як збіраецеся іх вырашаць?". Неаспрэчна, менавіта рэгіянальнае "адчуванне" перспектывы і становіцца падмуркам агульнарэспубліканскай культурнай палітыкі на 2014 год. І вось што мы ў выніку пачулі.

Яўген РАГІН

Куды і як рушыць далей?

Апытанне напярэдадні выніковай калегіі Міністэрства культуры

Аляксандр КЛІЦУНОЎ,
Віцебшчына:

— Вельмі хочацца захаваць усё годнае, што назапашана за доўгі час у сферы культуры Віцебскай вобласці. Нам трэба аптымізаваць 20 працэнтаў супрацоўнікаў. Гэта вельмі сур'ёзны працэнт, і захаваць усе напрацоўкі нам будзе вельмі цяжка. Думаю, мае калегі ў абласцях мяне падтрымаюць...

Вельмі трывожыць і замацаванне маладых спецыялістаў, што заканчвалі навучальныя ўстановы ў сталіцы. Тут у нас — праблемы. Людзі адпрацоўваюць належны тэрмін, а застаюцца — нямногія...

Ірына ДАЎГАЛА,
Гомельшчына:

— Асноўная задача, пастаўленая Прэзідэнтам нашай краіны, — выкананне прагнозных паказчыкаў, актывізацыя пазабюджэтай дзейнасці, пошук новых форм работы, якія прыносяць б матэрыяльныя дывідэнды. Дарэчы, гэтая задача датычыцца не толькі сферы культуры. Зразумела, што дадзены эканамічны складнік адыгрывае яшчэ і палітычную ролю. Другое: захаванне гісторыка-культурнай спадчыны.

Трэці ж кірунак дзейнасці звязаны з тым, што 2014-ы абвешчаны годам гасціннасці. Мы павінны ствараць станоўчы імідж краіны, каб яна была прывабнай для наведвання гасцямі...

Павел СКРАБКО,
Гродзеншчына:

— У мінулым нумары "К" я распавядаў аб праблемах, якія варта неадкладна вырашаць у абласным цэнтры. Таму спынюся на пытаннях, што хвалююць нашых раённых работнікаў культуры. Да прыкладу, тэатральны будынак у Слоніме практычна гатовы. Сталася ўстанавіць сцэнічнае абсталяванне... Лічу, што ў нашых раёнах першачарговую ўвагу цяпер неабходна надаваць росту заробтнай платы за кошт больш эфектыўнай пазабюджэтай дзейнасці...

Анатоль СІНКАВЕЦ,
Магілёўшчына:

— Глобальная праблема ў тым, што Міністэрства культуры давяло нам аптымізаваць 20 працэнтаў работнікаў культуры. А я лічу, што гэты паказчык павінен вызначаць рэгіёны, старшыні аблвыканкамаў. У такім выпадку аптымізацыя будзе "здоровай". У нас у вобласці — адпрацаваная сістэма, узгодненая з усімі зацікаўленымі прадстаўнікамі раёнаў. Чаму мы не можам яе выкарыстаць на карысць Магілёўшчыны, чаму не слухаюць рэгіёны?

Другая праблема звязана з фінансавым забеспячэннем. Сёння прыбіраюцца цэнтралізаваныя бухгалтэрыі. А схема для эксперыменту на Магілёўшчыне ў свой час была прапанавана на калегіі абласнога ўпраўлення культуры, пасяджэнне якой ладзілася сумесна з Камітэтам дзяржаўнага кантролю (прысутнічаў Аляксандр Серафімавіч Якабсон): у раёне павінна быць адна юрыдычная асоба. А сітуацыя на сёння такая: да прыкладу, на Краснапольшчыне — 15 тысяч жыхароў, а клубная сістэма, ЦБС, музычныя школы, музей — юрыдычныя асобы. Пра якую аптымізацыю тут можна весці гаворку? Пытанне так і не было прапрацавана на рэспубліканскім узроўні. Між тым, прыбіраюцца не толькі бухгалтэрыі, але і гаспадарчыя групы.

Наступная праблема датычыцца службовага жылля, якое плануецца перавесці ў арэнднае. Атрымліваецца, пасля заканчэння перыяду прыватызацыі ў 2016 годзе мы выкідаем заслужаных і ўсяляк узнагароджаных дзеячаў культуры і мастацтва з невялікімі заробкамі на вуліцу. Няўжо яны сваёй самаахварнай працай не заслужылі льгот? Да мяне на прыём прыйшло паўсотні такіх чалавек...

Мы павінны захаваць галіну культуры, той лад жыцця, які ствараўся дзесяцігоддзямі. Вельмі проста ўсё знішчыць. І Прэзідэнт краіны пад час нядаўняй сустрэчы з інтэлігенцыяй засяроджваў увагу на тым, што падыход да творчых людзей павінен быць асаблівым...

І яшчэ. Дзяржпраграма "Культура Беларусі" не павінна быць скасавана. У адваротным выпадку, рэгіёны, якім і без таго няпроста, не здолеюць апраўдаць давер насельніцтва...

Руслан ТРУХАН,
Міншчына:

— Па Мінскай вобласці сярэдні месячны заробак работнікаў культуры складае каля трох з паловай мільёнаў рублёў, у музейшыкаў — два мільёны дзвесце тысяч. Дык чаго мы жадаем дасягнуць пры такім ўзроўні аплаты працы?! Людзі сёння працуюць, па сутнасці, за ідэю...

Зазначу і пра аптымізацыю. 20-працэнтнае скарачэнне сістэму разбурыць. Калі ж мы сапраўды хочам яе аптымізаваць, дык, як мы пралічылі, хопіць 5-6 працэнтаў...

Сяргей ХІЛЬМАН,
Мінск:

— У краіне прайшла рэарганізацыя дзяржапарата. У нашым сённяшнім галоўным упраўленні адбылося не скарачэнне, а аб'яднанне самых розных структур. Цяпер гэта — адзіны механізм, кансалідаваны арганізм. І мы павінны выкарыстаць яго творчыя ды арганізацыйныя магчымасці для таго, каб сталіца годна адзначыла 70-годдзе вызвалення краіны ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, ушанавала ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны, якіх ужо мала. Гэта для нас самая важная ідэалагічная, палітычная задача. Тое ж тычыцца і даты вызвалення Мінска, што стала галоўным дзяржаўным святам — Днём Незалежнасці Беларусі. А ў наступным годзе апагеям сёлетніх знакавых падзей стане 70-годдзе Вялікай Перамогі. Больш важных задач у горада проста няма...

Аляксандр ЦЫРАЛЬЧУК, Брэстчына, адмовіўся даваць адказ, бо інтэрв'ю незнаёмым па тэлефоне не дае прынцыпова: "Прыязджайце", — сказаў ён. Цяжка пакінуць такую пазіцыю галоўнага абласнога ідэолага без каментарыя. Напрыканцы 2013 года наш карэспандэнт Алег Клімаў наведваў Брэст і браў інтэрв'ю ў спадара Цыральчука, якое было пасля візавання апублікавана. Значыць, наша газета для Аляксандра Аляксандравіча — прынамсі, знаёмая. Знаёмай павінна быць і з той нагоды, што напрыканцы 2012-га "К" ладзіла выязную рэдакцыю ў Брэстскай вобласці, сустрэлася ці не ўсім рэдакцыйным складам са старшынёй аблвыканкама Канстанцінам Сумарам, ягоным намеснікам Леанідам Цупрыкам, з кіраўніцтвам тагачаснага абласнога ўпраўлення культуры, працавала некалькі дзён у раёнах Брэстчыны (Аляксандр Аляксандравіч на той момант працаваў начальнікам галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы аблвыканкама). Няўжо гэтая падзея і спецвыпуск газеты з яе нагоды ўсяго год таму не дадалі аўтарытэту выданню? Ці па кожны каментарый або адказ на "гарачае" пытанне журналістам, што не ведаюць таго ці іншага візаві асабіста, неабходна адпраўляцца ў камандзіроўку? Хоць пэўная логіка ў гэтым ёсць: Год беражлівасці скончыўся, год гасціннасці распачаўся... А ўрэшце, адну справу робім, ці не так? Прынамсі, наша меркаванне такое.

■ ■ ■

Такая палітыка начальнікаў упраўленняў ідэалогіі і культуры. Мы ж, журналісты, заўжды атажыскавалі нацыянальную ідэалогію з нацыянальнай культурай (у тым ліку і з нашай "Культурай"). І заўжды знаходзілі аднадумцаў сярод работнікаў культуры рэспублікі. У гэта і верым.

К

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 3.)

...Звярнуць увагу на факт дапамаглі тыя ж сябры і прыхільнікі, якія сталі дасылаць спасылкі на старонкі плагіятараў (або лжааўтараў). У іх асяроддзі лідзіруе “Элегія” — твор вельмі эмацыйны і пранізлівы па сваім змесце. Як напісаў знаёмы блогер Святланы, “у свеце няма ні аднаго рускамоўнага партала, дзе б аднойчы яна (“Элегія”) не “вісела”. Толькі на адным, ужо згаданым, сэрвісе было зафіксавана 25 выпадкаў плагіяту гэтага твора! Святлана ў сваіх каментарыях спрабавала заклікаць да сумлення апанентаў — безвынікова. У адказ лінула негатывнага плынь свядомасці: пагрозы, абразы, спасылкі на артыкулы Крымінальнага кодэкса і абяцанні зацягаць па судах з пазовам аб абароне гонару і годнасці. Уяўленне пра апошняе ў апанентаў аказалася адрозным ад агульнапрызнанага.

Віртуальныя сябры Святланы азнаёмілі яе з адным са спосабаў заробку на чыёйсьці творчасці невялікіх, але рэальных грошай. Такое практыкуюць сайты, якія спецыялізуюцца на рассылцы SMS-паведамленняў. Прынцып іх працы: з міру па нітцы — голаму кашуля. Карыстальнік заходзіць на такі сайт, у раздзеле

Няўжо аўтарствам давядзецца падзяліцца?

АЛЕГ ЧЭЧАНЕЎ,
акцёр, рэжысёр

чала весці дзённік у “Жывым Часопісе”. Мне падалося, што практычна на штодзённыя запісы былі для яе адлюстраваннем руху душы і думак, з якімі яна клалася спаць і прачыналася раніцай. Яе запісы здзіўляюць індывідуальнасцю, асаблівым поглядам на жыццё, на падзеі і з’явы. Неяк жа сябры Нікі выявілі адну карыстальніцу сацыяльнай сеткі, якая размяшчала на сваёй сцяне самыя яркія і смелыя думкі мастачкі, выдаючы іх за свае. Для чаго? Напэўна, каб стварыць перад сваімі сябрамі імідж інтэлектуалкі. Сябры ж Нікі дружна асудзілі плагіятара, у тым ліку і на ейнай старонцы, пасля чаго дзяўчына адключыла магчымасць каментавання. Ну а Ніка выказалася пра гэтую з’яву вельмі проста: маўляў, ну і няхай капіруе далей...

Так што калі вы нешта размяшчаеце на сваіх старонках, дзеліцеся з сябрамі, калі гэта арыгінальна і захапляльна, трэба быць гатовым да таго, што аўтарствам давядзецца падзяліцца. Ці варта з гэтым змагацца? Калі тое — справа прынцыпу і за гэтым стаяць фінансавыя выгоды, тады змаганне мае сэнс. Але не варта забывацца і на пункт гледжання Нікі Сандрас. Яе іронія мне вельмі сімпатычная.

Майстэрства (анты)плагіяту

“SMS-вершы” выбірае тое, што яму спадабалася. Далей адпраўляецца SMS на ўказаны пад твораў нумар і верш перасылаецца на тэлефон, а з рахунку спісваецца абумоўленая сума. Ёсць яшчэ віртуальная біржа, дзе зарэгістраваныя карыстальнікі прызначаюць кошт “сваім” творам і рассылаюць іх усім ахвотным у выглядзе тых жа sms-паведамленняў. У абодвух выпадках у базе даных сайтаў значылася ўсё тая ж “Элегія”. Дарэчы, усю сабраную па крупінках інфармацыю Святлана не без іроніі назвала “Элегіязнаўствам”.

Плагіятараў выдалілі, а далей?..

Каб спыніць бязладдзе і давесці ўласнае аўтарства, Святлана звярнулася па дапамогу ў Беларускі дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва, дзе захоўваюцца ўсе літаратурныя выданні краіны. Супрацоўнікі ўстановы выдалі ёй адпаведную даведку, копію вокладкі і тытульнага ліста часопіса “Нёман”, у якім яшчэ ў 1979 годзе былі ўпершыню апублікаваны яе вершы. Гэтыя дакументы аўтарка дастала мадэратарам сайта і — старонкі плагіятараў былі выдалены. Здавалася б, справядлівае перамагла, але неспрыемны асядак застаўся. А колькі яшчэ такіх сайтаў, дзе чыёсьці натхненне, у тым ліку і Святланы Бартохавай, публікуецца пад чужымі імёнамі?..

Для мяне ж стала адкрыццём тое, што запісы з блогаў таксама могуць быць ахвярамі “копіпаста”. Ніка Сандрас — беларуская мастачка, блогер, тэлеведучая. Некалі яна па-

У ТЭМУ

На папулярным відэасэрвісе з’явіўся канал “Беларусьфільм”, дзе сёння можна паглядзець творы айчынай кінастудыі, пачынаючы з золку яе стварэння. Па каментарый мы звярнуліся да яе генеральнага дырэктара Алега СІЛЬВАНОВІЧА.

— Будзем шчырымі, наш глядач мала ведае пра беларускае кіно. Таму падобныя ініцыятывы — знаёмства з нашай прадукцыяй праз Інтэрнэт — я вітаю. Мне падаецца, гэта з’ява часу, і мы ў гэтым зацікаўлены.

Дарэчы, у бліжэйшых планах мы такім жа чынам хочам прэзентаваць наша дакументальнае кіно — на адным з вядомых беларускіх парталаў. У далейшых задумках — стварэнне сервера, дзе можна будзе паглядзець творы нашага кінематографа ў добрай якасці за сімвалічную плату — кшталту падпіскі. Кіруюць студыяй не “старыя калдыры”, як хтосьці піша ў Сеціве: мы зацікаўлены ў прасоўванні нашай прадукцыі, таму інтэрнэт-прасторы для нас — адна з істотных магчымасцей у гэтым плане.

Але ў абнародаванні прадукцыі кінастудыі ў Інтэрнэце мусяць быць межы. Калі публікацыя адбываецца паралельна з выхадам карціны ў кінапракат, тое недапушчальна. І такія выпадкі мы будзем пераследаваць, бо яны могуць нанесці студыі фінансавыя страты. Аднак у дачыненні да стужак, якія былі зняты, у прыватнасці, да 1939-га года, — у нас перасцярога няма: па законе, на іх у нас ужо няма манаполіі...

У Мінску працягваюцца здымкі фільма “Авель”. Да гэтага не так даўно прымяшаўся яшчэ і скандал, звязаны з уцечкай аднаго з варыянтаў сцэнарыя ў Інтэрнэт. Прадзюсар стужкі Юрый ІГРУША даў нам каментарый:

— Я не сцвярджаю, што мы абавязкова звернемся ў суд. Проста, гэта была б натуральная рэакцыя на крадзеж. Як далей паступіць, вырашаць нашы амерыканскія партнёры, а яны ведаюць толк у падобных выпадках. Невыкананне аўтарскіх правоў у ЗША — адно з самых жорстка каральных правапарушэнняў. Калі ўявіць, што кола ўсё ж закруціцца, то для пачатку знойдуць заснавальніку сайта, на якім быў выкладзены сцэнарыі. Пацікавацца ў іх, на якой падставе ён быў апублікаваны. І ў залежнасці ад таго, як сябе павядуць гаспадары рэсурсу, будуць зроблены наступныя крокі... Сітуацыя, што і казаць, — неспрыемная. А я ў час свайго дырэктарства ў “Беларускім відэацэнтры” ні з чым такім не сутыкаўся...

Занатавалі Алег КЛІМАЎ, Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Топ-10 самых папулярных матэрыялаў на сайце газеты “Культура” kimpres.by ў студзені

1. “Трэба ўсіх сіл далажыць...”, аўтары — Надзея САЕВІЧ і Лізавета ЕЛІНІВІЧ, № 52-2013 г.
2. “Чаму я не стаміўся ад “Еўрабачання”, аўтар — Яўген АЛЕЙНІК, № 2-2014 г.
3. “На крок бліжэй да “Зоркі...”, аўтар — Наталля ДРОБЫШАВА, № 51-2013 г.

4. “Эканамічная выгада захавання спадчыны”, аўтар — Ала СТАШКЕВІЧ (занатаваў Кастусь АНТАНОВІЧ), № 52-2013 г.
5. “Герб апошняга з Рэйтэнаў”, аўтар — Зміцер ЮРКЕВІЧ, № 33-2013 г.
6. “Пракат Новага года: святыя тэатральнага маркетынгу і... дэфі-

цыту?”, аўтар — Алег ЧЭЧАНЕЎ, № 51-2013 г.

7. “Мастацкае ткацтва: што здабылі, што згубілі, куды ідзём?”, аўтар — Пётра ВАСІЛЕВСКІ, № 51-2013 г.
8. “Чаму беларусы не цікавяцца культурным кантэнтам у Інтэрнэце?”, аўтар — Вольга НАВІЦКАЯ, № 50-2013 г.
9. “З’езд — прайшоў... Што далей?”, аўтар — Барыс КРЭПАК, № 52-2013 г.
10. “Тэатр.бу: быць ці не быць?”, аўтар — Алег ЧЭЧАНЕЎ, № 37-2013 г.

На маю думку...

Ці быць “Берагіні”? І якой...

Мікола КОЗЕНКА,
этнахарэограф, аўтар ідэі, навуковы і мастацкі кіраўнік рэспубліканскіх праектаў Фэстывалю фальклорнага мастацтва “Берагіня”

Больш за трыццаць гадоў таму, калі я ў сваіх праектах імкнуўся ўкараняць у практыку ідэі аднаўлення і пераймання традыцыйных мастацкіх праяў (спачатку — найперш харэаграфіі) мясцовай культуры, быў упэўнены, што гэтая праца дасць плён. Так яно і атрымалася! Па-першае, нарадзіўся і сцвердзіў сябе на Беларусі фальклорны фестывальны рух “Берагіня”. Па-другое, што паказальна, актыўна прабываецца ініцыятыва ўваходжання ў беларускае менавіта “знізу”. І гэта радуе.

Напрыклад, у рамках рэспубліканскай “Берагіні” (2012 — 2014 гг.) на Брэстчыне ў традыцыйным рэгіянальным фестывалі фальклорнага мастацтва “Радавод” (арганізатар — упраўленне адукацыі аблвыканкама) удзельнічалі 19 тысяч школьнікаў; у Гомельскай вобласці абласным цэнтрам культуры рэгулярна праводзіцца конкурс выканаўцаў беларускага народнага танца, у якім з кожным разам павялічваецца колькасць танцавальных пар, нават носьбітаў танцавальнай культуры. У рамках “Берагіні” на Міншчыне нядаўна быў праведзены першы конкурс беларускага танца “Мінская кадрыля”. Летась у снежні ў сталіцы ўпершыню за ўсю гісторыю берагінскага фестывальнага руху адбыўся супольна падрыхтаваны грамадскімі арганізацыямі Конкурс беларускага народнага танца сярод моладзі і выканаўцаў старэйшага ўзросту “Мяцеліца”.

На ўвесь голас заяўляюць пра сябе самаарганізаваныя маладзёжныя фальклорныя суполкі (“Талака” — у Гомелі; “Гуда”, “Сіта”, “На таку”, “Яварына” — у Мінску, і г. д.). На радзіме этнографа Паўла Шпілеўскага (Любанскі раён) штогод ладзіцца фальклорны летнік з удзелам аматараў танца з Беларусі, Расіі, Прыбалтыкі.

Значная роля ў фестывальным руху належыць кафедры этналогіі і фальклору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, супрацоўнікі якой, акрамя мноства іншых навукова-метадычна-практычных мерапрыемстваў, штогод праводзяць у рамках міжнароднай канферэнцыі “Аўтэнтычны фальклор: праблемы бытавання, вывучэння, пераймання” канцэрты аўтэнтчнага мастацтва “Фальклор беларускай глыбінкі”, майстар-класы, танцавальныя вечары...

“Берагіня” — фестываль самабытнай канцэпцыі, супрацьлеглай фестывалю самадзейных кірункаў, і патрабуе іншага арганізацыйнага ды мастацкага праяўлення. Ён — адзіны ў краіне сістэмны фестываль, які скіраваны на аўтэнтычныя формы народнай культуры, комплексную мастацкую адукацыю і выхаванне дзяцей.

Але... Сённяшнія факты даюць мне падставу з трывогай казаць аб магчымым хуткім калі не сконе “Берагіні”, дык яе відазмяненні. У лепшым выпадку, яна можа праводзіцца ў фармаце абласнога ці раённага свята. Чаму? Прычын багата. Сярод асноўных — адсутнасць зацікаўленасці да гэтага фестывалю з боку сузаснавальнікаў. На жаль, пэўныя падраздзяленні таго ж Міністэрства культуры рэгулярна спазняюцца з падрыхтоўкай матэрыялаў да загада аб правядзенні фестывалю.

“Берагіня” — фестываль самабытнай канцэпцыі, супрацьлеглай фестывалю самадзейных кірункаў, і патрабуе іншага арганізацыйнага ды мастацкага праяўлення. Ён грунтуецца на прынцыпах выяўлення, аднаўлення, пераймання і папулярнага народнага мастацтва малой радзімы. Ён — адзіны ў краіне сістэмны фестываль, які скіраваны на аўтэнтычныя формы народнай культуры, комплексную мастацкую адукацыю і выхаванне дзяцей, падлеткаў, навучэнскай і працоўнай моладзі сродкамі мастацкіх традыцый ва ўсіх іх мясцовых каранёвых праявах. “Берагіня” патрабуе працяглай мэтанакіраванай падрыхтоўкі адначасова па розных напрамках творчай дзейнасці: у заключным туры кожны калектыў удзельнічае ў чатырох праграмах (танец, музыка, спевы, ДПМ) і амаль у 20 намінацыях, акрамя гэтага, яны павінны быць апрануты ў этнічныя касцюмы, якія, як вядома, вар’іруюцца ў кожнай мясцовасці.

На маё перакананне, “Берагіня” не можа далей існаваць як рэспубліканскі фестываль у прынятай сёння канцэпцыі яшчэ і таму, што ўжо доўгі час ніхто ёй не займаецца, хаця ёсць рэспубліканская ўстанова “Інстытут культуры Беларусі”, якой прызначана па профілі займацца народнай культурай і традыцыйным мастацтвам карэннага этнасу. Няма пакуль у краіне і саюза фалькларыстаў, які ўзяў бы частку функцый на сябе.

Упэўнены, нам патрэбна дзяржаўная праграма “Традыцыйная культура і моладзь Беларусі”, праект якой па рашэнні калегіі Міністэрства культуры за № 06 ад 27.06.2012 г. павінен быў быць падрыхтаваны яшчэ да студзеня 2013 г. Спадзяюся, што ў гэтым дакуменце знайшлося б месца і “Берагіні”, і практычным дзеяннем па вяртанні ў сістэму адукацыі этнашкол.

“Берагіня” павінна існаваць, калі ўлічыць, што гэты фестываль значыцца ў плане мерапрыемстваў па рэалізацыі Канцэпцыі нацыянальнай бяспекі Рэспублікі Беларусь, зацверджанага распараджэннем Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 3.)

Пра рэкламу, якой запоўнены нашы вуліцы, рэдка пачуеш добрае слова — і, на жаль, справядліва. Але і абуралца тут не выпадае. Бо рэклама — гэта плод палюбоўных адносін паміж стваральнікам і заказчыкам, прычым за грошы апошняга. Калі ён вырашыў, што дзякуючы гэтаму каню з аксакалам справы пойдучь лепш, — няхай так яно і будзе. Ці ж можа нехта старонні ўрывацца ў гэтую гісторыю?..

Пра майкі і аўтарскія правы

— Для мяне няма розніцы, казаны гэта твор альбо — “для душы”. Часам сабе думаю: вось разграбуся з усімі лагатыпамі буйных кампаній і ўрэшце вазьмуся за нешта важнае — за майкі з прыкольнымі выявамі. Да іх я стаўлюся больш сур’ёзна, чым да тых рэчаў, якія прыносяць грошы.

Аднойчы мы паспрабавалі зрабіць на іх бізнес, наладзіць продаж. У выніку я застаўся вінен долараў трыста... Больш не буду спрабаваць. Затое кантрафактных маіх маек — проста валам! Нехта іх увесь час друкуе, прадае... Дакладна ведаю, што на Андрэўскім спуску ў Кіеве яны ідуць “на ўра”. Раней мяне гэта абурала, цяпер ужо прызвычаіўся. Тым больш, абуралца няма чаго: у цяперашніх умовах ад парушэння аўтарскіх правоў мастакі абараніць сябе ўсё адно не могуць. Дый нават на Захадзе ідзі актыўна крадуць. Прыкладам, не так даўно выява майго крэсла з праекта “Пастулат” усплыла ў Італіі, дзе яна рэкламавала, здаецца, нейкую студию дызайну мэблі. Напісаў туды ліст, а гэтыя хлопцы адказваюць: ну дык мы ж яго ў Інтэрнэце знайшлі... І сапраўды, чаму б не скарыстацца?..

Пра архітэктур і Дон Кіхота

— Архітэктур добрая своечасовасцю. Многім здаецца, нібы апошні піск моды — будынкі са шкла, што паўсюдна з’яўляюцца ў Мінску. Але ж насамрэч гэтай стылістыцы ўжо пад семдзесят гадоў! І ў Парыжы такія гмахі зусім не выглядаюць сучаснымі: на іх паспела сцерціцца пацініраванне, яны нейкія пашарпанія ды неахайныя. А вось старадаўняя архітэктур з часам становіцца больш прыгожай. Але ці ставімся да яе з пашанай?

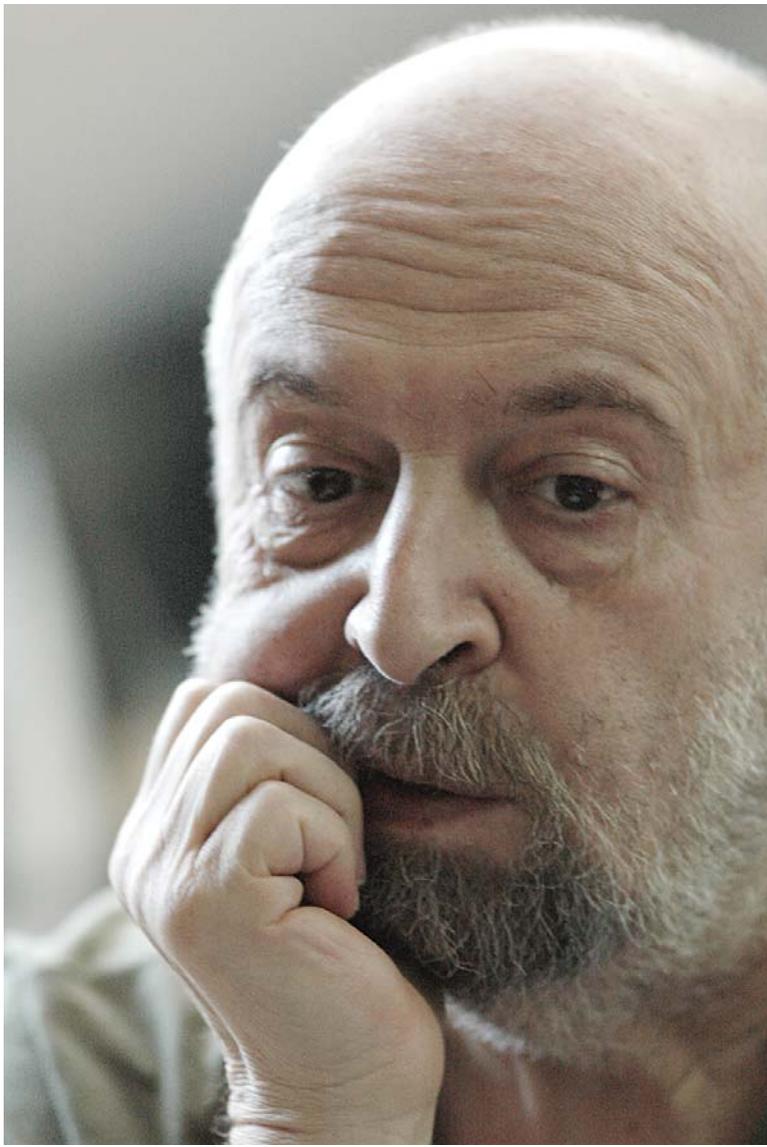
Дом, у якім знаходзіцца мая майстэрня, збудаваны ў 1893 годзе, гэта былыя казармы гвардзейцаў. Побач — маленькі будыначак, дзе быў морг... Будавалі іх з трывалай польскай цэгля, і яны прастаяць яшчэ немаведама колькі. Аднак ужо ходзяць чуткі пра тое, што гэтыя дамы хочуць ці то знесці, ці то перайначыць. Так знікае мінулае, а мы да гэтага ставімся абьякава.

Некалі мы з дызайнерам Львом Талбузіным ездзілі па Беларусі і рабілі карту вадзяных млыноў. Захавалася іх пакуль што багата, але ж гэты цікавы пласт спакваля знікае, бо нікому ён не патрэбен. У суседніх краінах тыя млыны неяк выкарыстоўваюць: пад кавярні, гатэлі, нейкія мастацкія майстэрні.

...А вось “аўтамабільны” знак з перакрэсленым Дон Кіхотам, які ўсталяваны на пад’ездзе да ветрака ў “Дудутках”, — пра іншае: там закладзена тэма адстойвання права на ўласную культуру і самасць. Нават ад замаху “донкіхотаў”...

Пра павагу да “нашых”

— Гляджу расійскую рэкламу — і проста дзіву даюся: “нямецкая якасць”, “швейцарская надзейнасць”... Вытворцы і рэкламшчыкі

Фота Юрыя ІВАНОВА

Самасць Цэслера

ўтрапёна пераконваюць спажыўца: не бойцеся, гэта не наша! Беларусі ў гэтых колах паважаюць больш, чым сваіх. Не верыце? Нейк мне патэлефанавала знаёмая з Масквы. Трэба было тэрмінова распрацаваць брэнд. Заказчык патрапіўся прыдзірлівы, і ўсе варыянты ён адпрэчыў — такая вольна выкрутка. Добра, паехалі да яго... Чую незадаволены голас: “Ды ўжо дасталі ўсе гэтыя вашы мастакі!” Знаёмая адказвае: “Гэта новы чалавек прыехаў, з Мінска”. “А, з Мінска!” — тут жа палагаднеў кліент. І ўсе прапановы хутка прыняў.

Пра брэндывг і “Old Roads”

— Мае крэатывы з драмікамі, што з’явіліся на вільнюскіх білбордах, некаторым не спадабаліся: маўляў, ці ж можна так пазіцыянаваць краіну? Асабіста я шчыра лічу: яшчэ як можна! Хацеў нядаўна зрабіць магніцік з натуральнай тарачкай і надпісам “Драніклэнд”, але, на жаль, чыста тэхнічна не атрымалася: нашы вытворцы не далі ў гэтым рады.

А драмікі я люблю дый сам добра ўмею іх гатаваць. Калі я гасцю ў аднаго маскоўскага сябра, які родам адсюль, ён заўсёды закупляецца патрэбнымі прадуктамі і просіць прадэманстраваць мае кулінарныя ўмельствы. Аднойчы да яго завіталі на вярчу вядомыя маскоўскія рэстаратары. Пакаштавалі мае драмікі... І — праз нейкі час запрасілі ў Маскву ды распыталі рэцэпт. Навошта ім спатрэбілася? “Мы зробім новы сеткавы фастфуд і завалім вашымі драмікамі ўсю Беелакаменную!” — па-

тлумачылі яны. Ну, і сапраўды: выдатная ідэя! Ідзеш сабе ў халадзчу па горадзе, есці захацеў — і тут табе даюць пару свежых цёплых блінцоў. Мне зусім няўцяям, чаму такога фастфуду дагэтуль няма ў нас, на радзіме драмікаў...

Тады задума не была рэалізава- на: у інвестара з’явіліся незалежныя ад драмікаў праблемы. Але “блінная” тэма займела нечаканы працяг. Акурат цяпер я пра- цюю над праектам па заказе Урада Масквы: гэта будзе серыя білбордаў, прысвечаных такому святу, як Масленка. Тамтэйшым уладам надакучыў “прычасаны” лубок — захацелася чагосьці арыгінальнага ды “з выклікам”.

Калі той чалавек, які сёння выпраўляецца вучыцца на дызайнера, думае, нібыта ён з часам стане замож- ным, — абавязкова перадайце яму, што я ў гэтым сумняваюся. Мастацтва — гэта лёс...

Ці гатовы я прапанаваць нешта падобнае для Беларусі? Якія пытанні — звяртайцеся! Вось Старыя Дарогі ўжо колькі стагоддзяў маюць імідж, звязаны з вытворчасцю самаробных напойў “для дарослых”, але ці выкарыстоўваюць яго сёння хоць неяк? Так, тэма ў нас практычна табуяваная. Але менавіта напой з умоўнай назвай “Old Roads” можа стаць нашым фірмовым пазнавальным прадуктам на сусветным рынку, які не сорамна паставіць на адну паліцу, скажам, з шатландскім віскі...

Пра шкляное яйка і ядры працэсара

— Многія нашы з Сяргеем Войчанкам работы залежылі ад тэхналагічнага аспекту. Асабліва гэта датычылася серыі “Дванаццаць з XX”. Калі мы пачалі яе рабіць, беларуская прамысловасць была яшчэ ў стадыі паўанабіёзу. І адна з задум так і не была ўвасоблена. Звярнуліся на завод Вавілава, дзе рабілі звышскладаную двухметровую лінзу для амерыканскага флоту, але нам патлумачылі, што для выканання замовы трэба распрацоўваць спецыяльную печку, а гэта зойме многія месяцы.

Адносна нядаўняй серыі маіх твораў ап-арта стала магчымай толькі пасля з’яўлення чатырох-’ядзерных камп’ютарных працэсараў. Ідэя прыйшла ўжо даўно, але давлялася ладны час пачакаць...

Пра Першае Мінскае трыенале

— Выстаўкі трэба ўмець рабіць, прадумваючы ўсё да драбніц. З-за таго, што ў зале не хапала под’юмаў, адна мая работа была сапсавана. А яйкі з серыі “Дванаццаць з XX” увогуле выстаўляліся на ўваходзе, непадалёк ад санвузлоў... За творамі ніхто не сачыў, на вернісажы людзі пачалі браць іх у рукі, каб лепш разгледзець... Давялося ўвесь вечар сядзець побач з яйкамі і абергаць ад глядацкай увагі. А наранне я прыехаў і забраў іх...

Пра конкурсы і прэміі

— Калісьці вельмі даўно мы даслалі чатыры плакаты на нейкі конкурс у Польшчы. Дзве работы былі вельмі класныя, яшчэ адна — так сабе, а чацвёртая — і увогуле не надта. І вось, адзначана была

менавіта яна! З таго часу я ні ў якія конкурсы ды прэміі не веру...

Пра статус і пенсію

— Каб рэалізавацца, для мастака сёння няма вялікай розніцы, дзе жыць: у мегаполісе ці на перыферыі, у Кітаі ці ў ЗША. Можна жыць у вёсачцы на ўскрайку свету ды прадаваць свае творы на самых прэстыжных аўкцыёнах.

Але статус мастака “ў нас” і “там” застаецца розным. У нас твораў па-ранейшаму лічаць гэтакімі бажаволкамі. І ў нейкім сэнсе... ёсць тут рацыя! Ну што тут скажаш, калі крытэрыі паспяхова-сці мастака ў родных пенатах — гэта магчымасць плаціць за сваю майстэрню! На Захадзе таксама не бракуе твораў з пустымі кішэнямі, але ж ставяцца там да іх іначай: з вялікай павагай. Налезыць да багемы — гэта заўсёды прэстыжна. Калі ты маеш нейкую вядомасць і аўтарытэт у мастацкіх колах, дык можаш разлічваць на большы ша- цунак, чым які таўстасум.

У савецкі час для мастака было прынцыпова важным членства ў творчым саюзе. Менавіта гэта давала яму адпаведны грамадскі статус, іначай ніхто яго мастаком не лічыў. Адзін мой калега нідзе афіцыйна не працаваў, і вольныя суседзі данеслі на яго ў міліцыю: маўляў, пастаянна цягае дахаты нейкія дошчачкі, мабыць, употайкі робіць аконныя рамы... Сябра патлумачыў участковаму: я — мастак, а тыя дошкі мне патрэбны для падрамнікаў. А міліцыянер у адказ прымусяў яго падпісаць “раска- янне” ў дармаедстве...

Некалі, яшчэ за савецкім часам, была ў нас выстаўка ў Венгрыі. І вольны нам прапанаваў уступіць у члены тамтэйшага Саюза мастакоў. Я адразу ж, па інерцыі, пага- дзіўся. У мяне спыталі: а навошта табе гэта трэба? Ну як навошта: я змагу не толькі ў СССР, але і ў Венгрыі не працаваць!

Цяпер ужо, вядома, усё змяні- лася. Можаш уступаць у Саюз — можаш не ўступаць... Розніца хіба ў аглаце майстэрні, хачя і для членаў БСМ кошты апошнім часам не- верагодныя. Прыкладам, мая пен- сія сёння — каля мільёна рублёў. Гэта менш за траціну ад тых гро- шай, якія я плачу за майстэрню...

Пра ляноту і адукацыю

Многія калегі наракаюць: маўляў, каб “падтрымліваць порткі”, трэба надта шмат працаваць. Але ж усё ў свеце так працуюць, і не толькі мастакі. Сябра быў у Кітаі, распавядаў: а палове на чацвёртую раніцы людзі ўскокваюць і кудысьці бягуць. Вярнуўся ў Мінск і адразу адчуў розніцу: горад нібыта “ў ра- підзе”, суцэльная расслабуха...

Калі я вучыўся ў Тэатральна-ма- стацкім інстытуце, мы з аднагрупні- камі прыходзілі туды а 9-й раніцы і сыходзілі а 12-й ночы. Цяперашнім студэнтам гэтага не зразумець. Пэ- ну, у нашы часы адукацыя была мацнейшай, чым сёння. Нам вы- кладалі сапраўдныя профі, а цяпер выкладаюць усе, хто хоча...

Пра стымулы і кайф

— Калі той чалавек, які сёння выпраўляецца вучыцца на дызай- nera, думае, нібыта ён з часам стане заможным, — абавязкова перадайце яму, што я ў гэтым сум- няваюся. Мастацтва — гэта лёс. Буд- цюць мне плаціць альбо не, я ўсё адно буду працаваць, бо лаўлю кайф менавіта ад самога працэсу. Вынік можа і не атрымацца, яго могуць не ўпадабаць ці не купіць. Але ж нельга цалкам залежыць ад усіх гэтых выпадковасцей...

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

І біяграфіі іхнія склаліся па-рознаму. Усе яны потым скончылі ВНУ: хто — Тэатральна-мастацкі інстытут, хто — мастацка-графічны факультэт Віцебскага педагагічнага інстытута, хто — ленинградскую “Мухінку”, хто — Віцебскі тэхналагічны інстытут. Так, жыццё раскідала іх у розныя бакі і вызначыла кожнаму сваё, індывідуальнае месца ў культуры, прызначанае лёсам. Сярод іх — тыя, чые імёны сёння ведаюць далёка за межамі Беларусі (Ю.Якавенка, Р.Вашкевіч, І.Касабука, А.Усціновіч), ёсць і тыя, хто ціха, не выпінаючы сябе, сумленна робіць сваю мастакоўскую справу. Перш чым раскажаць уласна пра сённяшні праект, пазнаёмлю чытачоў з ўдзельнікамі акцыі.

Руслан Вашкевіч — прыхільнік постканцэптуальнага мастацтва, поліжанравасці і мультымедынасці, што цудоўна засведчыў у сваіх шматлікіх, часам неадназначных, але прыцягальных арт-праектах. Свядомы антыакадэміст, радыкальны эксперыментатар, майстра мастацкіх правакацый прадставіў у экспазіцыі арт-праект “Паласа перашкод”, які выклікае шмат розных асацыяцый. Ілона Касабука таксама ўжо даўно вядомая як жывапісец. Ейная жывапісная кампазіцыя пад назвай “Партрэт дома на фоне восені” (ці не дом яе дзяцінства?) папраўдзе ўпрыгожвае экспазіцыю цеплынёй пацучыя. Уладзімір Старушэнка — мастак узорнага лялечнага тэатра “Паўлінка”. Алег Усціновіч працаваў у галіне рэкламы і дызайну, але, як ён кажа, “усё гэта цяпер у мінулым. Той вопыт прывёў мяне да разумення таго, што няма жанраў, няма межаў у натуральным самавыяўленні. Адзіны прынцып, якім я імкнуся кіравацца, — гэта максімум перададзенага пры мінімуме сродкаў. І тут, на мой погляд, вельмі важная шчырасць”. На выстаўцы прадстаўлена шмат ягоных твораў: ад плакатаў, каліграфічных кампазіцый да цікавых малюнкаў у школьных сшытках (таго часу!) ды ілюстрацый.

Ларыса Курыла нейкі час, пасля “Мухінкі”, працавала прадаўцом сувеніраў у Эрмітажы. Потым стала фрылансерам (свабодным мастаком) — распісвае на заказ розную сувенірную прадукцыю. На выстаўцы можна паглядзець яе цудоўныя валёнкі (ручныя роспісы, акрыл). Аляксандр Жукаў паспяхова займаецца разьбой па дрэве, і ў гэтым знаходзіць сваё прызначэнне і радасць. Андрэй Сіцько — жывапісец, член Беларускага саюза мастакоў. Пётр Пархімовіч, дыпломны эскіз карціны якога “Пачатак” прадстаўлены ў экспазіцыі, стаў спецыялістам у галіне дызайну інтэр’ера.

Дзмітрый Галуцкі — таксама свабодны мастак. Уладальнік узнагарод і дыпламаў міжнародных конкурсаў рэкламы і дызайну. Быў вядучым дызайнерам вядомага крэатыўнага агенцтва. Дызайнер Валерый Таргонскі жыве ў Мазыры. Ён — таксама фрылансер, а яшчэ — педагог. Паспяхова працуе Ала Урублеўская. “Парнат —

Большасць сучасных “простых” глядачоў на выстаўках не прывыкла “ўключачаць мазгі”, задавальняючыся зразумелым сюжэтам “карцінкі” і яе назвай. Месэдж, аўтарская замаскіраваная дактрына, што чытаецца паміж радкоў, у падобных творах пакуль — цяжкая праца для розуму і душы шараговага наведвальніка..

“Бура ў ванне з глінай”, або Сапраўды “Вялікая З’ява”?

школа жыцця і старт для любых здзяйсненняў, — кажа яна. У Віцебскім тэхнічным інстытуце лёгкай прамысловасці мяне вучылі ствараць тканіны, але я ўмудрылася выйсці замуж за беларуса, нарадзіць траіх дзяцей і паехаць на Украіну. Цяпер у нас — свая фірма, якая займаецца каванай мэбляй, малымі архітэктурнымі формамі...” На выстаўцы прадстаўлены яе творы з каванага металу.

Сяргей Расолька сёння займаецца версткай кніг. Таццяна Зазуля пасля “Мухінкі”

Р.Вашкевіч. “Паласа перашкод”.

Парнат сарваўся з прывязі!..

дзяцей і моладзі. А дзесяць гадоў таму стала працаваць у аддзеле археалогіі каменнага і бронзавага вякоў у Інстытуце гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

Віктар Санько цягам шэрагу гадоў займаўся чорна-белымі кіназдымкамі (ён жа — аўтар фільма пра Парнат). Потым стаў сумяшчаць відэа з кам’ютарнай графікай і анімацыяй. Пасля дзесяці гадоў працы з відэа змяніў сферу дзейнасці і пачаў афармляць вокладкі відэадыскаў ды кнігі, займацца дызайнам, і даволі паспяхова, а старыя, па яго словах, напрацоўкі выкарыстоўвае зараз толькі ў сямейнай хроніцы.

Пра Юрыя Якавенку, што жыве і працуе ў Гродне, як пра таленавітага мастака-графіка вядома шмат. Вось што ён кажа: “Парнат даў старт. Акадэмія мастацтваў — упэўненасць у сабе. Вяртанне ў Гродна прынесла першы міжнародны конкурсны поспех. На пачатку 2000-х гадоў узнік еўрапейскі інтарэс да мяне. І дыхаць стала лягчэй. Вось і дажыў да студзеня 2014-га з надзеяй на будучыню”. Асабіста я лічу, што Юрый на сённяшні дзень — адзін з самых знакамітых і загадкавых афартыстаў краіны, работы якога даўно перасягнулі нацыянальныя межы і сталі своеасаблівай “візітоўкай” выяўленчай культуры Беларусі на еўрапейскім кантыненте. На выстаўцы мастак прадставіў некалькі твораў з цыкла “Без назвы”, зробленых у змяшанай тэхніцы і акварэлі.

Таццяна Бембель і Руслан Вашкевіч у прадмове да праекта “Парнат 84 — 115” пішуць: “Замест таго, каб інфантыльна чакаць, калі прыйдзе Настаўнік і паставіць добрую адзнаку ў дзённік (маўляў, усе такія разумныя і таленавітыя), замест таго каб у чарговы раз у Дзень выпускніка памянаць

пад старымі фікусамі сваё пермае юнацтва, аднакласнікі аб’ядналіся для стварэння выстаўкі праз фармат меганісталаяцыі. А заадно замахнуліся на асэнсаванне такой Вялікай З’явы, як ПАРНАТ”.

Што?

Ну, наконт Вялікай З’явы — гэта пытанне, падобнае да таго, як вядомыя кінагероі з фільма “Сцеражыся аўтамабіля” “замахваліся” на “Уільяма нашага Шэкспіра”. Баюся, большасць глядачоў пасля прагляду выстаўкі будзе паціскаць плячыма, усміхацца пры знаёмстве з некаторымі арт-аб’ектамі (ці аб’ектамі, якія прэтэндуюць на “арт”). Каб не было анатацый Таццяны Бембель да іх, то ўсмешкі маглі б перарасці ў неўразуменне і нават — месцамі — ва ўнутраны пратэст. Прывяду толькі адзін прыклад.

ложка”, “Змена пасцельнай бялізны”, “Батон”, “Пасылка з яблыкамі”, “Парафінавыя фрукты”, “Кубік Рубіка”, “Гіпс-батон”, “Авоська”. Што гэта? Нейкая настальгія па парнацкім юнацтве? Ці магчымасць проста “пасцябаца” ў духу Марселя Дзюшана, які калісьці ўразіў публіку творами “Пісуар (Фантан)” і “Веласіпеднае кола”? Тут можна ўспомніць і “ігравую рэабілітацыю рэальнасці” Д.Джада, Т.Сміта, М.Стэйнера, Армана з ягонай акумуляцыяй кафеянікаў, У.Нільса з гняздом у прыродным асяроддзі... Абсурд? Магчыма. Але гэта чужая гісторыя. У нас іншая справа — справа ў кантэксце сённяшніх рэалій часу, дакладней, у кантэксце настальгічнага Парната, які нябачнымі ніткамі звязаны з сучаснасцю. Вось чаму экспазіцыя складаецца з частак, якія, так бы мовіць,

дэманструюць творчасць былых выпускнікоў аднаго класа і якія паспрабавалі зрабіць “калектыўную версію памяці праз узнаўленне сімвалічных “парнат-аб’ектаў”.

Ёсць тут і фатаграфія, асабістыя рэчы мастакоў, малюнкi парнатаўскіх гадоў, плакаты... Так, гісторыя жыцця групы прадстаўлена шырока і цікава, хаця часам глядацкі “рытм” збіваецца пры такой “мешаніне” твораў — разнастайных, але часам выпадковых, якія выпадаюць з кантэксту экспазіцыі.

Як?

Выстаўку будуць і хваліць, і ляць. Гэта натуральна. Бо праект — свайго роду выклік, усвядомленая правакацыя, спроба знайсці дыялог з глядачом, магчымасць хаця б у чымсьці падрыхтаваць яго да ўспрымання нечаканага, непрывычнага, раней не бачанага. Тут трэба разумець, што сёння ўваходзіць у сістэму сучаснага мастацтва. Справа ў тым, што эстэтычныя крытэрыі, ацэнкі твораў у пару жорсткай дыхатоміі “актуальнага” і “рэалістычнага” мастацтва так размыты, што людзі, якія наведваюць выстаўкі, ужо і не разумеюць, што тут “добра”, а што “не”, і па якіх “законах” трэба ўспрымаць і ў якой інтэрпрэтацыі, скажам, “арт-аб’ект”, інсталляцыю або перформанс.

Так, Парнат не для ўсіх. Але я асабіста падам парнатаўцам руку. Бо я — супраць нуднага, цвярозага, разжаванага зместу і энсу ў мастацтве, тым больш, што нават у сучаснай прасторы быцця яўна адчуваецца абсурд. А “цвярозы” энс — гэта, пагадзіцеся, толькі сінтэз забабонаў часу. І тут, на выстаўцы, абсурд у нейкай меры шчасліва сарваўся з прывязі і ўтульна, вольна размясціўся ў музеі... **К**

Раскадроўка

Наша краіна шчодро адорана незвычайнымі асобамі. Праўда, не ўсе з іх пакулы на вартасці аснове сучаснікамі. Больш за тое: не ўсе яны папросту вядомыя. Мастака Валерыя Ляшкевіча ў Гомелі ведаюць хутэй як пацешнага старога, які жыве і сілкуецца на Чыгуначным вакзале ды прадае свае карціны на ўваходзе ў знакаміты палацавы парк.

Антон СІДАРЭНКА

Між тым, яшчэ ў 1996-м з’явіўся першы сур’ёзны мастацтвазнаўчы артыкул пра ягоную творчасць. А ў студзені выстаўка работ Валерыя Ляшкевіча прайшла ў арт-кафе Нацыянальнага мастацкага музея ў Мінску. Пра экспазіцыю і яе аўтара не пісаў толькі лянівы. Між тым, прэм’еру фільма-партрэта “Скрыжаванне”, якая адбылася ў рамках выстаўкі, згадалі ці не мімаходзь.

Карціна маладога рэжысёра На-стасі Мірашнічкі і ўжо вядомага аўтара-дакументаліста Алены Антанішынай — рэч для беларускай дакументалістыкі сама па сабе цікавая. Стужка на гадзінку пятнаццаць хвілін па часе стваралася амаль цягам года на невялікія спонсарскія грошы і сродкі аўтараў. У межах сучаснай для Беларусі студыйнай сістэмы такі фільм зняць было немагчыма: група вядзжала ў Гомель і Санкт-Пецярбург (там разгортаецца дзея “Скрыжавання”) некалькі разоў цягам здымачнага перыяду і не была абмежавана тэрмінамі здачы матэрыялу.

“Усе нашы экспедыцыі ў суме доўжыліся ўсяго дзевяць дзён... — распавядае Настася Мірашнічкіна. — Калі разумелі, што можам здымаць, збіралі запlechнікі і бралі білеты на цягнік. Чаццей жа, па фінансавых прычынах, працавалі толькі ўдвух з аператарам Аляксандрам Марозам. Менавіта ў такім складзе ўдавалася павысіць на максімальна блізкую дыстанцыю да героя фільма — чалавека велімі цяжара і ранімага. Менавіта пытанне даверу стала галоўнай цяжкасцю пад час здымак. Валерыі спатчыту катэгарычна адмаўляўся пазнацца...”

І вось — балет Кара Караева “Сем прыгажунь” на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь. Пры падтрымцы Міністэрства культуры і турызму і Азербайджанскага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета.

Да балетнай спадчыны азербайджанскага кампазітара Кара Караева наш Тэатр оперы і балета звяртаецца не ўпершыню. У 1960 годзе на яго сцэне быў пастаноўлены балет “Сцежэйкай грому” (балетмайстар-пастаноўшчык — Наталя Канюс).

У свай час расійскі балетазнаўца Юрый Спанінскі пісаў: “Кара Караева — музыкант, надзелены дарам балетнага бачання і слухання, здольны праз танец прымножыць сваю ўладу над гледачом, ператварочы яго адначасова ў слухача... Уся музыка прасякнута валавым, наступальным запалам, нервовы імпульсўны рытм б’ецца не перарываючыся, падказваючы харэаграфічныя вобразы. Роўная здольнасць у стварэнні ў музыцы станаў любові і ўчынкаў, народжаных любоўю. Караеўская музыка ідзе непасрэдна ад сэрца да сэрца, выказваючы яго боль, трывогу, сумнеў, нянавісць, гнеў...”

Дзімтрый Штакоўчыг ва ўсіх пастаноўках балета “Сем прыгажунь” выйшлі за ўсё адзінваў музыка свайго вучня, якая ўражвае фрэквасным стылем аркеструюкі.

Калеры з фільма “Скрыжаванне”.

Не плачце па ім...

“Паміж” бяздомнага мастака

У выніку своеасаблівы ў сваіх паводзінах чалавек не толькі пагадзіўся, каб за ім назіралі відэакамера, але і ўпусціў аўтараў у свой свет. У выніку глядач можа назіраць Ляшкевіча ў звычайнай для яго, але незвычайнай для большасці з нас абстаноўцы і пачуць закарэжывана маналогі мастака пра грамадства, цывілізацыі, творчасць, пра свой лёс.

Знятая добра вядомым у дакументалістыцы і ледзь не самым распаўсюджаным апошнім часам метадам назірання, карціна з’яўляецца не толькі партрэтам сучаснага “беларускага Пірасмані” і распове-

дыгляюць крыху ненатуральна. Не зусім апраўданым з’яўляецца выкарыстанне спецыяльна напісанай да фільма музыкі. Ды і саму стужку можна пакулы лчыць працоўнай.

Самае каштоўнае ў карціне — атмосфера прасторы, тое “паміж”, у якім пастаянна знаходзіцца Валерыя Ляшкевіч. Чыгуначны вакзал, тратуар гарадскога праспекта, чыгуначныя пуці — там, дзе большасць з нас знаходзіцца лічаныя гадзіны, бяздомны мастак жыве стала. І не толькі жыве, але і асэнсоўвае прастору, у якой яму давлялася апынуцца. Калі глядзіш “Скрыжаванне”, то міжволі ўнікаюць асацыяцыі з усхваляваюшай беларускае грамадства напрыканцы 1980-х дакументальнай карцінай Анатоля Алая і Віктара Дашука “Не плачце па мне”, у якой распавядае пра трагічны лёс мастака-сама-родка з Рэчыцы Аляксандра Ісачова. У абодвух выпадках твор кінамастацтва становіцца галоўным каталізатарам грамадскай цікавасці да творчасці непрызнанага афіцыйным светам мастацтва творцы. Але калі стужка пра Ісачова пабачыла свет пасля яго твары, то “Скрыжаванне” — той выпадак, калі кінамастацтва мае шанцы выйсці за межы экранна, непасрэдным чынам змяніўшы лёс героя.

Дарчы, пасля паказу фільма ў НММ на карціны Валерыя Ляшкевіча амаль адразу знайшліся зацікаўленыя пакупнікі...

Два погляды на балет “Сем прыгажунь” Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета

Аляксандра Касцючкі. Захапляе майстэрства мастака па святле Ляйдара Бедзьдзінава.

Спектакль нагадаў мне ўражанні юнацтва: калі музычная драматургія выяўляецца непарыўнасо развіцця, шырокім сімфанчным дыханнем і пры гэтым жанравай канкрэтнасцю танца; калі тэатральная і музычная культура братэрскі распаўсюбілі натуральна ўбіралася душой і ўзбагачала кожнага з нас. Балет “Сем прыгажунь” раскрывае ўсё багацце азербайджанскага мастацтва. Яго пастаноўка — новы важны этап у развіцці культурных сувязей паміж народамі Беларусі і Азербайджана. Гэта яшчэ адна перамога беларускага тэатральна-харэаграфічнага мастацтва, яшчэ адна вяршыня, скораная нашым Вялікім тэатрам оперы і балета.

Нэлі КРЫВАШЭВА

Мастыхін

“Сёння — гэта мы”. Так смела 20 маладых мастакоў Брэстчыны заявілі пра свае работамі, якія экспануюцца ў нядаўна абноўленай выставачнай зале Абласнога грамадска-культурнага цэнтра.

Россыпы творчых ідэй, арыгінальныя эксперыменты з колерам і формай, выкарыстаннем розных тэхнік надалі экспазіцыі цясны і дынамічны характар. Жывапіс, графіка, акварэль, малюнак, батык, кераміка, кампазіцыі з тэкстыльных лялек і пап’е-маш — усяго на вернісажы прадстаўлена больш за 100 работ, створаных маладымі Брэстчыны за апошні год. Адна з асаблівасцей — удзел у паказе не толькі прафесійных мастакоў, але і аматараў, для якіх жыццё — асобая частка творчага “Я”. Вось дзвучына, сагрэтая промнямі

Сваю інтэрпрэтацыю адвечнай тэмы мацяринства прапанаваў Міраўлад Палачыч. Яго мадонна з немаўляткам, размешчаная ў самым цэнтры экспазіцыі, прыцягвае сваёй ціхай радасцю. Яна ўбраная ў чырвона-залатыя адзенні, і гэта — не выпадкова: пералічэнне дзвюх яркіх фарбаў сімвалізуе вечнае каханне ў бясконай прасторы быцця. Зусім у іншай плоскасці, нібы звянтаўшы са свету сярэднявечнай фантазіі, паўстаюць мудрагелістыя персанажы “Антуана” і “Антуанеты”, пацешная парачка ў “Пацалунках”. Гэтка з’яўляюцца незнаёмыя як бы сур’ёзна і з хітрынкай нагадаваюць нам пра час, што імкне наперад, змяняючы фарбы карнавалу пад назвай “жыццё”, але пакідаючы назменнымі яго не-

А.Алейнік. “Шлакоўня”.

Фантастычныя творы з пап’е-маш Ганны Чапурыной-Алейнік.

параўнаўшы законы і каштоўнасці. Міраўлад чэрпае сваё натхненне ў жывапісе майстроў эпохі Адраджэння і пры гэтым імкнецца развіваць свой індывідуальны стыль сімвалічнага гратэска з элементамі алегорыі.

Яшчэ адна асаблівасць яго нагадвае — адметная рыса цяперашняй выстаўкі. Напэўна, таму сродд жанравай разнастайнасці ўсё ж пераважае партрэт, які прыцягвае новымі кампазіцыйнымі рашэннямі, свежымі колеравымі спалучэннямі, увагай да дэталей, якія дапаўняюць вобраз. Сваю індывідуальную трактоўку жанру прадэманстравалі Дзімтрый Булдакоў (“La Roux”), Сяргей Касцюк (“Гір”), Аляксандра Доніка (“Чалавек, які

сміешча”), Алег Алейнік (“Хто вы?” і “Малінавы партрэт”), Марыя Радзько з сур’ёзным рознахарактарным партрэтаў сучаснікаў. Змяняючы традыцыйнае уяўленне пра жанр, эксперыментуючы ў галіне мастацкіх сродкаў, маладыя дамагаюцца ўвасаблення аб’ектаў усё ж пераважае партрэт, які прыцягвае новымі кампазіцыйнымі рашэннямі, свежымі колеравымі спалучэннямі, увагай да дэталей, якія дапаўняюць вобраз. Сваю індывідуальную трактоўку жанру прадэманстравалі Дзімтрый Булдакоў (“La Roux”), Сяргей Касцюк (“Гір”), Аляксандра Доніка (“Чалавек, які

сміешча”), Алег Алейнік (“Хто вы?” і “Малінавы партрэт”), Марыя Радзько з сур’ёзным рознахарактарным партрэтаў сучаснікаў. Змяняючы традыцыйнае уяўленне пра жанр, эксперыментуючы ў галіне мастацкіх сродкаў, маладыя дамагаюцца ўвасаблення аб’ектаў усё ж пераважае партрэт, які прыцягвае новымі кампазіцыйнымі рашэннямі, свежымі колеравымі спалучэннямі, увагай да дэталей, якія дапаўняюць вобраз. Сваю індывідуальную трактоўку жанру прадэманстравалі Дзімтрый Булдакоў (“La Roux”), Сяргей Касцюк (“Гір”), Аляксандра Доніка (“Чалавек, які

Молада, але не зелена: выстаўка дваццаці мастакоў з Брэстчыны

Г.Радзько. “Важная тусь. Made in Belarus”.

М.Палачыч. “Трэсоня Р”.

Амплітуда фарбаў. З цынамонам

Г.Радзько. “Важная тусь. Made in Belarus”.

ку — работы мастак выконвае ў тэхніцы шматпластавага алейнага жывапісу на драўляных панэлях.

Цікаваасць да ўнутранага свету чалавека, яго разважаннаў — адметная рыса цяперашняй выстаўкі. Напэўна, таму сродд жанравай разнастайнасці ўсё ж пераважае партрэт, які прыцягвае новымі кампазіцыйнымі рашэннямі, свежымі колеравымі спалучэннямі, увагай да дэталей, якія дапаўняюць вобраз. Сваю індывідуальную трактоўку жанру прадэманстравалі Дзімтрый Булдакоў (“La Roux”), Сяргей Касцюк (“Гір”), Аляксандра Доніка (“Чалавек, які

сміешча”), Алег Алейнік (“Хто вы?” і “Малінавы партрэт”), Марыя Радзько з сур’ёзным рознахарактарным партрэтаў сучаснікаў. Змяняючы традыцыйнае уяўленне пра жанр, эксперыментуючы ў галіне мастацкіх сродкаў, маладыя дамагаюцца ўвасаблення аб’ектаў усё ж пераважае партрэт, які прыцягвае новымі кампазіцыйнымі рашэннямі, свежымі колеравымі спалучэннямі, увагай да дэталей, якія дапаўняюць вобраз. Сваю індывідуальную трактоўку жанру прадэманстравалі Дзімтрый Булдакоў (“La Roux”), Сяргей Касцюк (“Гір”), Аляксандра Доніка (“Чалавек, які

сміешча”), Алег Алейнік (“Хто вы?” і “Малінавы партрэт”), Марыя Радзько з сур’ёзным рознахарактарным партрэтаў сучаснікаў. Змяняючы традыцыйнае уяўленне пра жанр, эксперыментуючы ў галіне мастацкіх сродкаў, маладыя дамагаюцца ўвасаблення аб’ектаў усё ж пераважае партрэт, які прыцягвае новымі кампазіцыйнымі рашэннямі, свежымі колеравымі спалучэннямі, увагай да дэталей, якія дапаўняюць вобраз. Сваю індывідуальную трактоўку жанру прадэманстравалі Дзімтрый Булдакоў (“La Roux”), Сяргей Касцюк (“Гір”), Аляксандра Доніка (“Чалавек, які

сміешча”), Алег Алейнік (“Хто вы?” і “Малінавы партрэт”), Марыя Радзько з сур’ёзным рознахарактарным партрэтаў сучаснікаў. Змяняючы традыцыйнае уяўленне пра жанр, эксперыментуючы ў галіне мастацкіх сродкаў, маладыя дамагаюцца ўвасаблення аб’ектаў усё ж пераважае партрэт, які прыцягвае новымі кампазіцыйнымі рашэннямі, свежымі колеравымі спалучэннямі, увагай да дэталей, якія дапаўняюць вобраз. Сваю індывідуальную трактоўку жанру прадэманстравалі Дзімтрый Булдакоў (“La Roux”), Сяргей Касцюк (“Гір”), Аляксандра Доніка (“Чалавек, які

сміешча”), Алег Алейнік (“Хто вы?” і “Малінавы партрэт”), Марыя Радзько з сур’ёзным рознахарактарным партрэтаў сучаснікаў. Змяняючы традыцыйнае уяўленне пра жанр, эксперыментуючы ў галіне мастацкіх сродкаў, маладыя дамагаюцца ўвасаблення аб’ектаў усё ж пераважае партрэт, які прыцягвае новымі кампазіцыйнымі рашэннямі, свежымі колеравымі спалучэннямі, увагай да дэталей, якія дапаўняюць вобраз. Сваю індывідуальную трактоўку жанру прадэманстравалі Дзімтрый Булдакоў (“La Roux”), Сяргей Касцюк (“Гір”), Аляксандра Доніка (“Чалавек, які

Алена КАПАЧОВА

Брэст

Дыпламатыя мастацтвам

Гэты балет на беларускай сцэне ставіцца ўпершыню. Напісаны паводле матываў твораў Нізамі, ён і сёння звяртаецца да сэрцаў сучаснікаў. Тэатр абраў першую радзкію балета, выключную ў сацыяльна-палітычным матывы, зрабіўшы акцэнт на філасофска-этычныя праблемы. Мне спектакль бачыцца як філасофская драма пра сталенне душы. Невыпадкова аўтар лібрэта, харэаграфіі і пастаноўкі — расійскі харэаграф Юрый Пузакоў — эпіграфам сюжэта спектакля абраў радкі з пэмты Нізамі: “Ведай, хто мала просіць, шамой той возьме, а жарсцўя сваіх нявольнік у галечу западзе”.

Шах Бахрам у выкананні Ягора Азаркевіча ўвасабляе характар сучаснага мужчыны, псіхалагічна інфантальнага сузіральніка. Яго прыцягвае барацьба за ўладу, але ён не ведае, як змагацца за каханую, і здраджвае ёй, ахоплены сваімі ілюзіямі. Ададаная Айша ў інтэрпрэтацыі Людмілы Хітровай, лірычная спатчыку, перажывае драму здрады, выяўляе ўвасабленне гонару і пераможнай жаночасці, што не даруе здрадніцтва.

Апора і ахова гераніі, яе брат Мензёр (артыст Такатошы Мацьмяна) і Візір (заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Канстанцін Кузняцоў) бачна і стрымана-страсна ўвасабляюць су-

працьстаянне светлых і цёмных праў чалавечай істоты. Радуюць, хоць і не заўсёды дакладна знойдзеныя, дэталі харэаграфічных характарыстык прыгажунь, якія прадстаўляюць розныя краіны (Наталля Рабцава, Аляксандра Чыжык, Яна Штангей, Ангеліна Згурская, Вікторыя Трэнкіна, Валерыя Рувзіна, Надзея Філіпава).

Усходняя арнаментальная пластыка, скульптурнасць поз, плаўнасць і медытатыўнасць харэаграфіі — новыя фарбы, якімі ўвесь час папаўняецца палітра і вядучых выканаўцаў, і кардэбалета. На жаль, я бачыла толькі адзін склад, але думаю, што і другі радуе гледачоў не менш.

Усходняя арнаментальная пластыка, скульптурнасць поз, плаўнасць і медытатыўнасць харэаграфіі — новыя фарбы, якімі ўвесь час папаўняецца палітра і вядучых выканаўцаў, і кардэбалета...

На сцэне бліскаюць у асноўным маладыя салісты, за якімі візуальна адчуваецца стаць майстры — гонар нашага мастацтва: балетмайстры-рэжысёры — народныя артысты Людміла Бржазоўская, Таццяна Яршова, Ігар Артамонаў, заслужаныя — Таццяна Шэметавец, Аляксандр Мар’тынаў. Гэта азначае, што беларуская харэаграфічная школа жыве і развіваецца, а шлях ды стратэгія развіцця тэатра абраны верна.

Сонечныя горны каларыт усходняй казкі ствараюць і жывапісныя пазычныя дэкарацыі, у якіх пераважаюць колеры ультрамарына, вохры і золата, мастака-пастаноўшчыка

Фота з сайта тэатра.

Аляксандра Касцючкі. Захапляе майстэрства мастака па святле Ляйдара Бедзьдзінава.

Спектакль нагадаў мне ўражанні юнацтва: калі музычная драматургія выяўляецца непарыўнасо развіцця, шырокім сімфанчным дыханнем і пры гэтым жанравай канкрэтнасцю танца; калі тэатральная і музычная культура братэрскі распаўсюбілі натуральна ўбіралася душой і ўзбагачала кожнага з нас. Балет “Сем прыгажунь” раскрывае ўсё багацце азербайджанскага мастацтва. Яго пастаноўка — новы важны этап у развіцці культурных сувязей паміж народамі Беларусі і Азербайджана. Гэта яшчэ адна перамога беларускага тэатральна-харэаграфічнага мастацтва, яшчэ адна вяршыня, скораная нашым Вялікім тэатрам оперы і балета.

Нэлі КРЫВАШЭВА

Што ж, лібрэта, змешчанае на сайце і ў праграмы, абячае шмат цікавага. Крыху бінтэжыць хіба апісанне фіналу: маўляў, Шах Бахрам, страціўшы давер каханай, кідаецца са скалы, а ягоная абранніца ў адказ — разам з усім народам “з надзеяй углядаецца ў будучыню”. Чым не традыцыі

савецкіх дзесяцігоддзяў, калі герой мог знайсці душэўны спакой і апору толькі ў яднанні з народам? Але, можа, гэта проста няўдалае літаратурнае афармленне? Бо ўсё багацце асацыятыўных сувязей, што звычайна выклікае харэаграфія, перадаць кожнаму немагчыма. Як аказалася, я спраўдзі памылялася. Бо лібрэта, прынамсі, паўстала больш змястоўным і вычарпальным, чым уласна відэахана. Не працягаўшы змест, я ніколі не зразумела б, што першыя скокі ды крокі мужчынскага кардэбалета — узяцце крэпасці, што ўбачыць прыгажунь, Шах баіцца “разбурыць палкай жарсцо крокі свет прыгажосці”, што Мензёр — пастух,

і яго з’яўленне на сцэне — вяртанне з пашы, што Бахрам страчвае памяць, і г.д. Так, відэахана пастыюдна перадае сюжет, але чамусці з меншымі падрабязнасцямі. Артысты, безумоўна, прыгожыя. Але тыя “эцюды”, што яны дэманструюць на сцэне, можна пабачыць на кожным уроку, з якога пачынаецца іх працоўны дзень: пасля практыкаванняў ля балетнага станка — пераход на цэнтр залы, дзе яны выяўляюць сімправізаваныя педэгогам-рэпэцітарам “звязкі”-спалучэнні асобных рухаў, найбольш распаўсюджаных у класіцы. У спектаклі да гэтага набору дададзены асобныя элементы... рускага народнага танца

У пошуках васьмай прыгажуні

і акрабатьчыны дэталі. Няма ні асаблівай філасофіі, выкладзенай мовай пластыкі, ні абаячнай у лібрэта “ночы каханя” з “салодкай атрутай”. А яшчэ міжволі ўзнікае параўнанне: нядаўняя прэм’ера “Вітаўта” на драматычны. Дык мо наступным разам запрасіць тых нашых пастаноўшчыкаў, якія пачынаюць працоўны дзень: пасля практыкаванняў ля балетнага станка — пераход на цэнтр залы, дзе яны выяўляюць сімправізаваныя педэгогам-рэпэцітарам “звязкі”-спалучэнні асобных рухаў, найбольш распаўсюджаных у класіцы. У спектаклі да гэтага набору дададзены асобныя элементы... рускага народнага танца

Артысты, безумоўна, прыгожыя. Але тыя “эцюды”, што яны дэманструюць на сцэне, можна пабачыць на кожным уроку, з якога пачынаецца іх працоўны дзень: пасля практыкаванняў ля балетнага станка — пераход на цэнтр залы, дзе яны выяўляюць сімправізаваныя педэгогам-рэпэцітарам “звязкі”-спалучэнні асобных рухаў, найбольш распаўсюджаных у класіцы. У спектаклі да гэтага набору дададзены асобныя элементы... рускага народнага танца

Артысты, безумоўна, прыгожыя. Але тыя “эцюды”, што яны дэманструюць на сцэне, можна пабачыць на кожным уроку, з якога пачынаецца іх працоўны дзень...

Вячаслава Воліча дазваляе ў поўнай меры атрымаць асабуду ад музыкі і асаблівая, аркеструюкі азербайджанскага класіка. Пры ўсёй безаблічнасці харэаграфіі, артысты, асабліва Волыга Гаіко, Ірына Ярмокіна (Айша), Канстанцін Кузняцоў (Візір), Канстанцін Геронік (Мензёр), імкнучыся хоць некаж індывідуалізаваць сваіх герояў, удыхнуць у іх жыццё. Але зразумець, дзе жыве прыгажуня, можна толькі тады, калі ведаеш саміх артыстак і звяртаеш прозвішчы з праграмай. Вылучаецца хіба прыгажуня Славянская — не толькі блакітным касцюмам (мастак — Кацярына Булгакава), але і сваім целаскладам, тым, наколькі своеасабліва, з адметнай грацыяй ды мяккай, зачараванай пластычнасцю яна выконвае кожны рух нават у агульным карагодзе. Гэта Яна Штангей, якую многія ведаюць па ўдзеле ў танцавальным “Еўрабачанні”. Сконычыны харэаграфічны каледж, яна працуе ў тэатры першы сезон, але заслуговае таго, каб на яе ставілі спектаклі становіцца... сучаснае асветленне (мастак па святле — Ляйдара Бедзьдзінаў)... Мо яна і ёсць васьмая прыгажуня?

Так што ці не галоўнай дзёзачай асабой спектакля становіцца... сучаснае асветленне (мастак па святле — Ляйдара Бедзьдзінаў)... Мо яна і ёсць васьмая прыгажуня?

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Калі ж доўжыць пералік будучых музейных пакояў, то ў трэцяй зале будзе адлюстравана гісторыя славаў афіцэрскай кавалерыйскай школы, а калі больш дакладна — “Парфоснага палявання”, пра якое колісь падрабязна пісала “К”. Акрамя таго, тры пакоі ў скляпеннях будуць прысвечаны Першай сусветнай вайне: як-нікак, а ў Паставах тры гады стаяў фронт... Падрыхтавана асобнае месца і для вялікай канферэнц-залы, дзе, апрача іншага, можна рэалізаваць часовыя выставачныя праекты. У далейшых перспектывах — перанос бальніцы ў новае памяшканне і пераўтварэнне палаца ў вялікі культурны цэнтр.

Пагаворым і пра хлеб надзённы. З продажу білетаў музей, выдавочна, шмат не заробіць. Як жа “вымаціць” у турыста грошы? Дзякуючы кавярні “У Антонія”, размешчанай таксама ў скляпеннях палаца. Так, але што яшчэ? Па словах Вадзіма Шышкава, прапрацоўваецца магчымасць дадатковай паслугі: выкарыстанне аўдыягіды. У канцэпцыю музея ўлічаны і тыя ж інфармацыйныя кіёскі. На парадку дня — і пытанне з тэатралізацыяй. Зразумела, адразу ўсё не зробіш. Іншая справа, што разам з напаяненнем музея апошняму патрэбна і яркая рэклама, актыўная праца з турфірмамі. Пра якое прыцягненне турыстаў можна казаць, калі ўстанова не мае пайнавартаснага сайта? Пытанне — адкрытае, і зноў-такі, прывязанае да фінансавання. Магчыма, варта пашукаць валанцёраў, тых жа студэнтаў-праграмістаў, зацікаўленых у захаванні роднай культуры?..

І толькі дзякуючы энтузіязму Вадзіма Шышко пастаўскі музей прадстаўлены ў сацыяльных сетках, дзе і можна даведацца пра актуальныя навіны з жыцця ўстановаў.

Музейныя заняткі таксама можна праводзіць у палацы Тызенгаўзаў. Але гэтае пытанне ўпіраецца ў наяўнасць адпаведных штатных адзінак. Адным словам, на гэта няма людзей, таму, відаць, будуць уведзены новыя штатныя адзінкі.

З пазітыву — у Літве ўжо надрукаваны буклеты на чатырох мовах па маршруце. А неўзабаве ў палацы кожны ахвотны можа сфатаграфаватца з Антоніем і Канстанцінам Тызенгаўзамі — няхай сабе і візуалізаванымі ў кардоне.

Сацыяльная старонка клубнага ката

Абедалі за Мядзелам. Вельмі ўжо згаладаліся пасля доўгай вандроўкі па пастаўскіх скляпеннях. Дый прывабіла назва прыдарожнай кавярні — “Беларуская хата”. Шчыра кажучы, пункты грамадскага харчавання з такой ідэнтыфікацыяй сустракаюцца на нашых да-

Акцыя “К”:
журналісцкі аўтапрабег
па СДК і не толькі

Экспанаты будучага вілейскага Музея Першай сусветнай, прадстаўлены на XXI МККВК.

рогах не так ужо і часта. Знешняму выглядзе кавярні цалкам адпавядае і яе “этнічны” інтэр’ер. І стравы ў меню — нацыянальныя. А вось персанал нас (адзіных на той момант наведвальнікаў) сустраў халаднавата. Няўжо з-за нашай беларускай мовы? Напэўна, не. Проста, год гасцінасці не паспеў на той час наступіць.

Рушым па Мядзельшчыне ў бок вёскі Лотва. Не надта вялікае паселішча. На галоўным пляцы, дзе сельсавет, крама, знаходзім і ўстанову культуры. Называецца яна незвычайна: “Дом майстра”. Глядзім на шылду з раскладам працы — няўдача: зараз тут — абедзенны перапынак. Торгаем дзверы — адчынена! Даволі рэдкі, шчыра кажучы, выпадак, калі пад час абеду работнікі культуры застаюцца на працы.

Сітуацыю патлумачыла дырэктар Дома майстра Ірына Шпак: ішла аўральная падрыхтоўка да навагодніх святаў, таму і не да абеду. А чаму колішні клуб пераўтварыўся знянацку ў Дом майстра? І тут усё вельмі проста: у вёсцы — дзве сотні насельнікаў, у асноўным пенсіянеры, таму дыскатэкі не ладзяцца, дый састарэлая падлога, якая памятае танцы некалькіх пакаленняў, сённяшніх скокаў проста не вытрымае... Вось і стаў клуб Дома майстра. Балазе і яго дырэктар, і кіраўнік дзіцячага

гуртка Марына Клімовіч маюць залатыя рукі. І сведчаннем таму — не толькі мясцовыя рамёствы, якімі яны валодаюць, але і два музейныя пакоі, што месцяцца ў будынку былога сельсавета. А экспанаты сюды нясуць з усёй акругі. Ёсць тут паясы, вышыўка, створаная за польскім часам, унікальная маляванка, шматлікія сувеніры, што прывабліваюць сюды самых розных вандроўнікаў... Нават іранцы аднойчы завіталі. А ў другім пакойчыку сабраны не менш цікавыя прылады працы і мясцовых промыслаў. Пабачылі мы тут упершыню і старадаўнія восці, якімі мясцовыя рыбакі здабывалі рыбу з рэчкі Лотва...

Спачатку не паверылі, але майстрых нас упарта пераконвалі, што дзеля рэкламы сваёй творчасці выкарыстоўваюць яны самыя прасунутыя інфармацыйныя рэсурсы. А калі казаць канкрэтней, за рэкламу ў адной з сацыяльных сетак адказвае ў іх кот, што мае ў тых сетках персанальную старонку. Вусаты-паласаты “маркетолог” спаў на дыванку ў адным з пакояў установы, прачынацца і даваць інтэрв’ю намераў не меў. А шкада. Мы распавялі б яму, што па краіне ёсць у яго калегі. Да прыкладу, кот Ціхан у Чашніцкім РДР доўгі гады загадвае аддзелам па наладжванні канонсусу з мышамі...

Музейны рэбрэндынг як дадатковы піяр, але... прывязаны да фінансавання

Кот-маркетолог з Лотвы.

Аптымізацыя?

(Не) лірычнае адступленне Яўгена Рагіна

Лацвянскі Дом майстра... Чым не прыклад таго, што аптымізацыі сельскіх устаноў культуры можна супрацьпаставіць іншым разам тое, што ў фармаце большай набліжанасці да рэальнага жыцця ўстанова можа — і павінна — працягваць жыццё? У Доме майстра пад Новы год сабралася ці не ўся вёска. І не толькі на ранішнік для дзяцей. Умельцаў у Лотве шмат, а дзе ім збірацца, каб і чаю папіць, і майстэрствам абмяняцца? Дарэчы, устаноў культуры з такой назвай больш на Беларусі, падаецца, і не бачылі.

Шкада драўлянага палаца

А палове на трэцюю заехалі ў вёску Вузла. Абвестка за аконным шклом паведамляла, што кіраўніца паехала па справах у вулкі Брусы. Шкада. Так мы і не даведаліся, які ж статус мае ўстанова культуры ў Вузле. На вонкавай шылдзе напісана: “Сельская бібліятэка-клуб”. А шылдачка за тым самым шкельцам сцвярджала: “Сельская бібліятэка-музей”. Чарговы вынік аптымізацыі-рэарганізацыі? З гэтым пытаннем без адказу рушылі за межы Мядзельшчыны.

Чарговы пункт прыпынку — вёска Талуць, што ў Вілейскім раёне. Шукаем установу культуры. Не знаходзім. І раптам — збоч дарогі, што разразае вёску ўздоўж, літаральна ў вочы кідаецца драўляная будыніна адмысловай архітэктуры. Нібы казанчы палац, недарэчна ўціснуты ў шараговую вясковую забудову. Што за дзівосы?! Заходзім у краму, але жанчына-прадавец — немясцовая і працуе тут лічаныя дні, таму пра статуснасць драўлянага дамкі нічога пакуль не ведае. Але кабеты на аўтобусным прыпынку, стары дзядок з кійком у адным з завулкаў тлумачаць нам, што менавіта ў гэтым палацы быў калісьці клуб, зараз ён скасаваны, а будынак зачынены.

Агледзелі архітэктурны цуд. Кожная дэталю яго — прадуманая і даканална падагнаная. Здавалася б, і няма ў драўляным наборы ніякіх аўных упрыгожанняў, але ўся разам геаметрыя будыніны выглядае настолькі зграбнай, што выклікае мімавольні выснову: так цяпер будаваць не ўмеюць... Заірнулі ў шыбы першага паверхі: на падлозе — нейкія паперкі, якія нагадваюць бібліятэчны каталожныя карткі. Дык што ж тут здарылася?

Сітуацыю тлумачыць кабета, якая папрасіла падвезці яе да Вілейкі. Ніна Талайка — колішні арганізатар мерапрыемстваў талуцкай установы культуры. Дык вось, ДК, а потым — Дом традыцыйнага мастацтва два гады ян не працуе. Няма сэнсу, калі Талуць збольшага — вёска пенсіянерская. А будынак, як нам паведалі вяскоўцы, знаходзіцца на балансе мясцовых улад, утрымліваць яго ў рабочым стане праблематычна. Няма пытанняў — аптымізацыя змушана. Але вось парадокс: хто ні едзе па трасе праз паселішча — абавязкова спыняецца ля драўлянага палаца. “Усе

МАЛАРЫТА І БРЭСТ

На Маларытчыне пабывала дэлегацыя аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Брэсцкага райвыканкама. Спецыялісты наведваліся, каб не толькі паглядзець на вынікі працы, але і пераняць вопыт арганізацыі работы ва ўстановах культуры раёна.

Андрэй Гарбацэвіч, начальнік адпаведнага аддзела Маларыцкага райвыканкама, распавёў пра дзейнасць падраздзялення, пазнаёміў з функцыянаваннем метадычнага цэнтру ГДК, Цэнтралізаванай клубнай сістэмы, бухгалтэрыі... Затым у Раённым цэнтры народнай творчасці за “круглым сталом” падрабязна абмяркоўвалася развіццё традыцыйнай культуры ў Брэсцкім і Маларыцкім раёнах. З сістэмай работы на Маларытчыне пазнаёміла дырэктар РЦНТ Валянціна Струнец.

Семинар прадоўжыў работу ў Дарапеевіцкім СДК. Намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі — начальнік упраўлення культуры

На людным месцы

І тчэцца, і спяваецца...

У час адкрыцця класа ткацтва ў Дарапеевіцкай школе творчасці. / Фота аўтара

аблвыканкама Сяргей Панасюк прыняў удзел ва ўрачыстым адкрыцці класа ткацтва ў мясцовай школе творчасці. Ён зазначыў:

— Для гэтага ў СДК у верасні 2013-га было выдзелена памяшканне. Праца над яго афармленнем вялася больш за чатыры месяцы. Атрымаўся вялікі пакой у стылі вясковай хаты.

Тут можна пазнаёміцца з пяццю жаночымі дарапеевіцкімі строямі, паглядзець на тканьыя поспілікі, рэчы, якімі раней карысталіся ў паўсядзённым побыце мясцовыя жыхары. Гурток ткацтва дзейнічаў і раней. Заняткі з вучнямі з верасня праводзіла Валянціна Гатоўчыц, дачка Сцепаніды Сцепанюк — вядомай мясцовай умельцы. Сама ж Сцепаніда Аляксеўна выступае ў якасці і настаўніка, і майстра.

— Клас ткацтва школы творчасці ў Дарапеевічах — гэта два ў адным, — кажа Андрэй Гарбацэвіч. — На яго базе цяпер працуюць ўжо два класы: фальклорны і ткацтва. Першым кіруе Анатолій Дзямянка. Галоўная ж мэта — адраджэнне і папулярнавацыя народнага рамяства. Раней жа так і было: адначасова прадзецца, тчэцца, спяваецца...

Мікалай НАВУМЧЫК

Палац культуры ў Паставах.

Зачыненая ўстанова культуры ў Паставах.

Ужо прынята адпаведнае рашэнне райвыканкама, узгодненае з Мінскім аблвыканкамам. Як аказалася, папярэднічалі такому рашэнню гарацкая дыскусія. Былі думкі нават цалкам рэарганізаваць Краязнаўчы музей. Але абуралася мясцовае насельніцтва, і асабліва ветэраны Вялікай Айчыннай. Па сутнасці, грамадства падзялілася на дзве роўныя часткі: прыхільнікі такой мадэрнізацыі і скептыкі. У выніку кампрамісу вырашылі захаваць і краязнаўчы профіль музея, з усёй інфраструктурай, у тым ліку выставачнай залай.

Такім чынам, будынак, дзе да апошняга часу размяшчалася пастаянная экспазіцыя, будзе перададзены пад Музей Першай сусветнай. Яго складнікам стане мемарыял у вёсцы Заброддзе, дзе захаваліся лазарэцныя могілкі, створана мемарыяльная каплічка. Гісторыя ж Вілейшчыны разгорнецца на плошчах выставачнай залы, павялічанай за кошт пераносу фонду і кабінетаў супрацоўнікаў у высокія сцяпенні пад ёй.

Па словах Сяргея Ганчара, ужо паступіла фінансаванне на 2014 год: 500 мільёнаў рублёў. Стварецца цяпер і навуковая канцэпцыя Музея Першай сусветнай вайны. А паралельна прапрацоўваецца пытанне ўнясення лазарэцных могілак, рэштак бліндажоў ля Заброддзя ў Спіс матэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей краіны. Трэба сказаць, што дапамагаць у рэалізацыі амбітнай задумкі будуць калекцыянер Уладзімір Ліхадзедаў і мастак, стваральнік комплексу ў Заброддзі, Барыс Цітовіч, які ўжо некалькі дзясяткаў гадоў займаецца тэмай Імперыялістычнай вайны.

Адным словам, перспектывы вымалёўваюцца вялікія. Хоццаца верыць, што наступным разам наш візіт супадзе з адкрыццём новага адметнага музея. Спадзяёмся, чакаць дзевяццаць не вельмі доўга...

Фінальнае адступленне

Леташні праект, распачаты ў чэрвені, мы рэалізавалі цягам чатырох аўтапаездак з невялікімі перапынкамі ў часе. Высновы па выніках доўгатэрміновага ваяжу — досыць канкрэтныя: культура нашых рэгіёнаў жыве і здзіўляе. Здзіўляе, між іншым, па-рознаму, але ў большасці выпадках — крэатыўна і нават самаахвярнасцю яе носьбітаў. У тым, што лепшы досвед бярэцца чытачамі пад увагу, мы ўпэўніліся адразу пасля першых публікацый. На памылках таксама вучацца. Так што, як мы пераканаліся, ёсць сэнс працягваць наш аўтапраект і сёлета. Так што бензін — наш, а ідэі — вашы. Да сустрэчы!..

K

Не. Рэканструкцыя!

Дырэктар Вілейскага музея Сяргей Ганчар.

Наш гід па сцяпеннях палаца Паставаў — навуковы супрацоўнік мясцовага музея Вадым Шышко.

Кіраўнік гуртка Паставаўскага дома майстра Марына Клімовіч.

цікавяцца лёсам дамкі, — распавядае Ніна Талайка. — Тут бы сувеніры для турыстаў прадаваць...” Ды толькі якая рэнтабельнасць будзе ў крамы? Так што ў лёсе ўнікальнага збудавання — ніякай канкрэтыкі. Хутчэй за ўсё да культуры драўляны палац дачынення мець не будзе. А шкада...

(Не) лірычнае адступленне Кастуся Антановіча

Цягам аўтападарожжа даводзілася неаднаразова чуць нараканні на сістэму ліцэнзавання экскурсійнай дзейнасці. Пытанне і праўда актуальнае. З аднаго боку, ліцэнзаванне — справа патрэбная, бо адскае масу дэлетантаў, якія з-за лёгкай нажывы прыдумляюць ды па ўласным жаданні падмяняюць факты. З іншага — з-за складанай працэдурі ў проейгрышы застаюцца самастойныя турысты, якія і хацелі б замовіць на месцы экскурсію, ды не могуць знайсці “ліцэнзаванага” гіда. У відавочным “мінусе” — і мясцовыя работнікі сферы культуры, якія ў сваёй большасці цудоўна ведаюць да драбніц усе таямніцы малой радзімы, але

Установа культуры вёскі Вуіала.

не могуць вырвацца на курсы... Адпаведна, не атрымлівае свае дывідэнды і мясцовы бюджэт. Чаму б у такім выпадку не спрасціць працэдурі атрымання ліцэнзіі на правядзенне экскурсійнай дзейнасці ў сваёй мясцовасці тым жа музейшчыкам, бібліятэкарам, краязнаўцам?

Два музеі на райцэнтр? Чаму б і не!

У Вілейцы асноўным брэндам, як нам падалося, з’яўляецца не столькі мясцовы музей, колькі ягоны кіраўнік **Сяргей Ганчар** — малады,

амбіцыйны, адукаваны і дасведчаны ва ўсіх мясцовых гісторыка-культурных цікавостках. Ён у горадзе — рухавік усіх спраў, звязаных з удасканаленнем музейнай справы і не толькі. Да слова, Вілейскі краязнаўчы музей — адна з нямногіх раённых устаноў-пераможцаў Першага Нацыянальнага форуму “Музеі Беларусі”.

Як аказалася па прыездзе ў Вілейку, мясцовы музей са жніўня — на рамонце. А таму асноўныя мерапрыемствы адбываюцца ў Выставачнай зале. У ёй жа часова размясцілася сувенірная крама.

Відавочна, прыцягвае сюды турыстаў і шыкоўны сайт Вілейска-

га музея, які пастаянна змяшчае актуальныя навіны, працуе ўжо больш за год. Створаны, ён, між іншым, за сродкі гранта. Увогуле, па словах Сяргея Ганчара, музей шмат увагі надае грантавай дзейнасці. Так, на базе ўстановы створаны інфармацыйны цэнтр па ўстойлівым развіцці, які, сярод іншага, аказвае падтрымку ўладальнікам аграсядзіб. Тыя, у сваю чаргу, з задавальненнем прывозяць сваіх гасцей у музей на разнастайныя прэзентацыі і выстаўкі.

Але самае цікавае — бліжэйшая будучыня ўстановы. Зараз ствараецца Музей Першай сусветнай вайны — філіял Краязнаўчага.

Водгук

Рэжысёр, артыст, паэт, мастак Алег Вінярскі цягам трох месяцаў чытаў аповесць Ірвінга Стюна “Прага жыцця” пра мастака Ван Гога ля мікрафона канала “Культура” Беларускага радыё. Яна амаль цалкам адпавядае фактам жыцця творцы. А выйшла ў свет кніга праз 43 гады пасля смерці мастака і заснавана на фактах, выкладзеных у трохтомным выданні яго ліставання за пятнаццаць гадоў да малодшага брата Тэа.

Мастак пра мастака

Распавед мастака пра мастака, па маім цвёрдым перакананні, можна смела далучыць да залатога фонду радыё. Высокі прафесіяналізм дазволіў вядомаму дыктару стварыць галасавыя галерэю яркіх вобразаў. Так, менавіта голасам. У Алега Вінярскага — багатая галасавая палітра, умненне суперажываць і дакладна расставіць акцэнт пад час узаемадзеяння персанажаў.

Здаецца, што душа артыста і мастака былі сугучныя, калі ў сцэне бальніцы з эпілептыкамі, куды трапіў Ван Гог, давалася выслухаць на працягу двух тыдняў бесперапыннае сабачае вышчэ з вуснаў хворага старога!.. Мяркую, Алег Вінярскі, напружаны загадкавымі пакутамі Ван Гога, не раз змахваў слязу. Пераканана, што і ў слухачоў душы пакутавалі таксама. Перадачы суправоджвала музыка Сен-Санса, Дэбюсі, Франка, дакладна падабраная Алегам Вінярскім і рэжысёрам Рэнатай Патака.

Тацяна ІГНАТОВІЧ
Мінск

Бяспека жыцця

Хто ты, сусед?

3 27 студзеня па 9 лютага праходзіць рэспубліканская акцыя “Бяспечнае суседства”.

У жылым сектары інспектары дзяржаўнага пажарнага нагляду звяртаюць асаблівую ўвагу на супрацьпажарнае становішча домаўладанняў і кватэр грамадзян, якія маюць на ўтрыманні непаўналетніх дзяцей.

Пры выяўленні нецвярозых бацькоў, што пакінулі дзяцей без нагляду, пажаранебяспечнага стану жылля ды іншых звестак аб наяўнасці прычыні ўжо, якія спрыяюць узнікненню пажараў, ініцыяваліся рашэнні для адабраання дзіцяці. У выпадку непрыняцця бацькамі мер па прывядзенні домаўладання ў здавальняючы супрацьпажарны стан, адсутнасці рэагавання службовых асоб па фактах атрымання інфармацыі аб знаходжанні дзіцяці ў сацыяльна-небяспечным становішчы інфармаваліся і органы пракуратуры. Пры разглядзе пытання аб зняцці дзіцяці са спецыялізаванага ўліку, вяртанні ў сям’ю праводзілася абавязковая ацэнка супрацьпажарнага стану домаўладання.

Нядаўна адбыўся пажар, што забраў жыцці трох дзяцей. У падраздзяленне МНС паступіла паведамленне аб пажары ў жылым доме ў в. Беражное на Століншчыне. Калі прыбылі два аддзяленні, дом гарэў, дах абваліўся. Да прыбыцця падраздзяленняў МНС, двух дзяцей без прыкмет жыцця вынесла з дому маці і перадала ўрачам хуткай медыцынскай дапамогі. З прыёмнага аддзялення Столінскай ЦРБ паступіла інфармацыя аб тым, што дзеці, дастаўленыя з месца пажару, памерлі. Бацькі, са слоў суседзяў, характарызуюцца адмоўна, злоўжываюць спіртнымі напоямі. Маці забрала дзяцей з садка, зайшла з імі да суседзяў, а потым завяла дзяцей дадому, зачыніла дзверы і пайшла ў краму... Праверку праводзіць група раённага аддзела Следчага камітэта.

Умовы пражывання сям’і камісійна абследаваліся чатыры разы. Дзеці з верасня 2013 года знаходзіліся на ўліку ў Беражноўскай сярэдняй школе (сацыяльна-небяспечнае становішча па прычыне неналежнага выканання бацькоўскіх абавязкаў). Быў распрацаваны індывідуальны план абароны правоў і законных інтарэсаў непаўналетніх. І каб планы быў не толькі распрацаваны, але і прыняты неадкладна, дык, можа, гэтай трагедыі і не было б.

Тацяна БЫЧАНОК,
спецыяліст групы прапаганды і навучання
Савецкага РАНС г. Мінска

Спецыяльная прэмія Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва

Удзельнікі "Памяці сэрца". / Фота Юрыя ІВАНОВА

І прызыўнік, і вайсковец

Адным з лаўрэатаў Спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь стаў народны вакальны ансамбль "Памяць сэрца", які больш за тры дзесяцігоддзі прадстаўляе нашу краіну на міжнародных фестывалях і конкурсах. За гэты час калектыву удзельнічаў у некалькіх тысячах канцэртаў — як у гарадах нашай краіны, так і ў Маскве, Туле, Смаленску, Кіеве, Харкаве. З 1997-га мастацкім кіраўніком і хормайстрам ансамбля "Памяць сэрца" з'яўляецца Галіна МАЦЯС, якая распавядае чытачам "К" гісторыю калектыву і пра яго перспектывы.

Матэрыялы паласы падрыхтаваў Кастусь АНТАНОВІЧ

— Калектыву быў створаны яшчэ ў 1983 годзе па ініцыятыве заслужанага дзеяча культуры БССР Яўгена Гардзея. Галоўная ідэя яго стварэння — дапамагчы спявакам, якія пайшлі на заслужаны адпачынак, але мараць спяваць далей, рэалізоўваць свае творчыя амбіцыі. Таму ў нас калектыву амаль цалкам складаецца з прафесійных выканаўцаў. Многія спявалі ў Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэле імя Р.Шырмы, Нацыянальным акадэмічным хоры імя Г.Цітовіча, хоры Беларускага радыё. Большасць мае кансерваторскую адукацыю. Толькі два чалавекі з нашага калектыву не ведаюць нот, але пры гэтым цудоўна адчуваюць музыку, маюць выдатны голас. Што вельмі важна: як

правіла, людзі сталага ўзросту цудоўна разумеюць жыццё, а таму ў ваенныя, патрыятычныя песні яны ўкладваюць усю душу...

— **Наколькі разнастайны ваш рэпертуар?**

— Зараз мы актыўна супрацоўнічаем з заслужаным артыстам Рэспублікі Беларусь Пятром Севасцянявым, які піша музыку для нашага ансамбля, а таксама з паэтам-песеннікам Мікалаем Паляковым. Але, вядома ж, наш рэпертуар складаецца з творчасці далёка не аднаго аўтара. Больш за тое, пераканана, што паспяваецца класіка — невычэрпны залаты фонд. На гэтай творчасці можа выхоўвацца і сучасная моладзь.

— **У сувязі са святкаваннем 70-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў у ансамбля, відаць, запланаваны шматлікія мерапрыемствы?**

— Безумоўна! Плануем падрыхтаваць асобную ваенна-патрыятычную праграму на беларускай мове. Магчыма, будзем выкарыстоўваць не толькі аўтарскую, але і народную музыку. У рамках святкавання Дня Перамогі жадаем правесці шэраг мерапрыемстваў, на якіх выступім з канцэртамі. Нашымі традыцыйнымі пляцоўкамі стануць Цэнтральны, Кастрычніцкі і Партызанскі раёны Мінска. Акрамя таго, актыўна супрацоўнічаем з Акадэміяй кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, ваенкаматам Партызанскага раёна — выступаем для моладзі, педагогічнага складу. Спадзяюся, сёлета таксама будзем удзельнікамі ўрачыстага канцэрта ў Палацы Рэспублікі. І, вядома ж, запрашаем на канцэрты аматараў патрыятычнай песні да сябе — у Рэспубліканскі палац культуры ветэранаў!

— **Ці плануецца выпуск кампакт-дыскаў з запісамі ансамбля?**

— Пытанне для нас вельмі актуальнае. Наш калектыву мае патрэбу ў больш пашыранай папулярнасці і рэкламе. У недалёкай перспектыве нам неабходна зрабіць добры запіс на радыё, які можна будзе выкарыстоўваць у выданні кампакт-дыска.

Анжэла Мікульская, Аляксандра Лакціёнава, Алена Лобач. / Фота Юрыя ІВАНОВА

— **Канцэрты ансамбля чакаюцца ў Мінску. А ці плануецца гастролі па Беларусі?**

— На жаль, не ўсё ад нас залежыць. Раней мы былі частымі гасцямі не толькі ў гарадах нашай краіны, але і ў Расіі, ва Украіне. Сапраўды, было б цудоўна з нашай праграмай наведаць ваенныя часткі рэспублікі. Тым больш, наш асноўны слухач — і прызыўнік, і вайсковец. А галоўная мэта — захаванне культурных традыцый беларускага народа...

K

"Гледачы не дазваляць спыніць праект"

Акрамя народнай любові і прызнання, праект тэлеканала "АНТ" "Я пяю!" стаў лаўрэатам спецыяльнай прэміі Прэзідэнта дзеячам культуры і мастацтва за значны ўклад у развіццё творчых здольнасцей таленавітых дзяцей-сірот, дзяцей-інвалідаў, дзяцей з няпоўных і шматдзетных сем'яў.

лёсах саміх удзельнікаў. Кожны год да нас прыходзяць дзеці з новымі кранальнымі гісторыямі. З гэтага і атрымліваецца ўласна праект. У асноўным, яго ўдзельнікі — дзеці са складанымі лёсамі. Але іх жыццёва-стваральная пазіцыя вядзе за сабой і дарослых, прымушае іх не губляць веру ў лепшую будучыню. У гэтым я і бачу поспех праекта. Дарослыя, гледачы на гэтых дзяцей, вучацца, змяняюць сваю пазіцыю ў дачыненні да многіх побытавых з'яў. Бацькі пачынаюць задумвацца, што дзеля дзяцей трэба аб'ядноўвацца, ахвяраваць сваімі амбіцыямі. За чатыры гады існавання праекта я знаёмілася з выпадкамі, калі бацькі змянілі свае паводзіны, лад жыцця дзеля дзяцей пасля нашых перадач... Пераканана, гэта і ёсць самае важнае ў праекце!

— **Відаць, сведчаннем яго паспяхоўнасці з'яўляецца і вялікая колькасць ахвотных у ім паўдзельнічаць?**

— Так, колькасць дзяцей, што прыходзяць на кастынг, з кожным разам істотна павялічваецца. А таму, акрамя педагогаў па вакале, якія праслухоўваюць дзяцей, з імі абавязкова працуе псіхолаг, які размаўляе з кожным патэнцыйным удзельнікам, з прадстаўнікамі яго сям'і. Для нашага праекта важныя не толькі вакальныя даныя юнага спевака, але і яго гісторыя. Гісторыя, на прыкладзе якой можна паказаць шырокай грамадскасці, як правільна жыць, ставіцца да сямейных каштоўнасцей...

— **Вы працавалі над праектам "Міс Беларусь". З кім цяжэй працаваць: з мадэлямі ці з юнымі выканаўцамі?**

— Мне з усімі проста. Але з дзецьмі працаваць куды больш цікава, больш душэўна з-за іх адкрытасці, шчырасці, непасрэднасці.

— **Ці плануецца працяг праекта?**

— Нягледзячы на тое, што зараз у эфіры ідзе чацвёрты сезон, мы ўжо працуем над чарговым, пятым па ліку. Скажу шчыра, гледачы нам не дазваляць спыніць праект. Да нас прыходзіць вельмі шмат водгукў, лістоў, зваротаў. У час правядзення праекта з'яўляецца маса людзей, якія гатовы дапамагчы дзецям — удзельнікам шоу. Да прыкладу, у нас удзельнічала дзяўчынка з анкалагічным захворваннем. Аразу ж пасля эфіру тэлеглядачка запрасіла яе адпачываць у Крым. Ці іншы выпадак: дзіця ў эфіры кажа, што яму патрэбны сабака, — і літаральна праз колькі хвілін да нас паступаюць дзясяткі званкоў ад тэлеглядачоў з прапановамі...

Дырэктар дырэкцыі спецыяльных праектаў Анжэла МІКУЛЬСКАЯ падзялілася сакрэтамі поспеху праекта.

— "Я пяю!" — дзіцячы музычны конкурс менавіта сацыяльнай скіраванасці. Ён аб'ядноўвае дзяцей са шматдзетных, няпоўных сем'яў, а таксама тых, хто жыве ў дзіцячых дамах і інтэрнатах. Але самае галоўнае — праект пабудаваны не па нейкім загадзя прыдуманым сцэнарыі, а на

Кранальныя гісторыі і агромністы патэнцыял

Удзельнікі сустрэчы з лаўрэатамі спецыяльнай прэміі Прэзідэнта дзеячам культуры і мастацтва ў Нацыянальнай бібліятэцы. / Фота Юрыя ІВАНОВА

K

Напрыканцы мінулага месяца адбылося падпісанне Дамовы аб супрацоўніцтве паміж беларускім музеем “Замкавы комплекс” Мір і музеем “Палац вялікіх князёў літоўскіх”, што не так даўно пасля рэканструкцыі адкрыўся ў Вільнюсе. Каб даведацца пра значнасць падпісання Дамовы ды ўсе перавагі ад яе для беларускага боку, карэспандэнт “К” задаў пытанні дырэктару Замкавага комплексу “Мір” Вользе ПАПКО.

ных сталіцах. І гэтая праца актыўна праводзіцца. У лістападзе 2013 года восем супрацоўнікаў музея атрымалі стажыроўку ў Дзяржаўным музеі-запаведніку “Царскае Сяло”. Дзякуючы калегам з Расіі нам удалося пазнаёміцца з перадавымі тэхналогіямі ў галіне захоўвання экспанатаў. Два нашы супрацоўнікі атрымалі гэтую стажыроўку за кошт гранта аднаго з фондаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Да слова, супрацоўніцтва з Музеем-запаведнікам “Царскае Сяло” пачалося зусім нядаўна: дамову падпісалі ў лістападзе 2012-га. На 2015 год адтуль запланавана выстаўка экспанатаў у нас. Што гэта будзе — пакуль рана казаць: захаваем інтрыгу. Але, па-

Вольга ПАПКО:
“Многія з нашых наведвальнікаў шмат вандруюць і міжволі параўноўваюць Мірскі замак з нацыянальнымі музеямі іншых краін. А таму мы павінны вучыцца ў сусветных музейных сталіцах”.

тай працы. Зменшылі колькасць выставак, узяўшы пры гэтым у розенне апошніх. Трэба сказаць, што сусветна вядомыя музеі складаюць праграму выставак на некалькі гадоў наперад. Калі хочаш бачыць у музеі сапраўды ўнікальныя рэчы — трэба пачынаць падрыхтоўку працы загодзі. Нам вельмі прыдаўся вопыт арганізацыі выстаўкі з брытанскага Музея Вікторыі і Альберта, што ладзілі сумесна Нацыянальны мастацкі музей Беларусі і Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік “Нясвіж”. Шчыра скажу, мы падрабязна вывучалі вопыт рэалізацыі гэтай падзеі. Сапраўды, высокага ўзроўню выстаўкі дорага каштуюць: гэта значная су-

і таварыскія, што дапамагае ў працы. Мы актыўна вучымся, а ў Літве ёсць чаму павучыцца. Вельмі спадзяёмся, што атрымаецца арганізаваць чарговую стажыроўку там.

— Што Мірскі замак, што Палац вялікіх князёў як асобныя музеі — зусім маладыя. Напэўна, гісторыя вашых устаноў мае не адну такую паралель?

— Сапраўды, лёсы Мірскага замка і Палаца вялікіх князёў літоўскіх падобныя. Некалькі стагоддзяў абодва будынкі знаходзіліся ў занятым стане, вільнюскі палац — наогул у руінах. Працэс рэстаўрацыі гэтых помнікаў архітэктуры ў грамадстве выклікаў шматлікія пытанні. Аднак

Кастусь АНТАНОВІЧ

— Цырымонія падпісання дамовы стала значнай акцыяй у культурным жыцці літоўскай сталіцы, — адразу адзначыла спадарыня Вольга. — Некалькі соцень прысутных пазнаёміліся з дзейнасцю нашага музея пад час адкрытага даклада, што суправаджаўся прэзентацыяй. З вялікім задавальненнем мы паказалі і ўрыўкі з фільмаў, якія здымаліся ў розныя дзесяцігоддзі XX стагоддзя ля муруў Мірскага замка. Гэтыя стужкі дэманструюць, як замак змяняўся на працягу гэтага часу і якім ён стаў сёння. Свае прывітальныя словы перад падпісаннем Дамовы сказалі Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Літве Аляксандр Кароль і яго калега — Пасол Літоўскай Рэспублікі ў Беларусі — Эвалдас Ігнатавічус, а таксама намеснік міністра спорту і турызму нашай краіны Чэслаў Шульга. Такі прадстаўнічы пачатак супрацоўніцтва дазваляе спадзявацца на правядзенне многіх цікавых акцый па абодва бакі мяжы.

— Для музейнага комплексу гэта першы прыклад такога партнёрства?

— Як вядома, наш музей размешчаны ў помніку архітэктуры сусветнага значэння. Цягам апошніх гадоў — з моманту заканчэння рэстаўрацыі — яго наведвала больш як паўмільёна чалавек. Зразумела, што і патрабаванні да такога музея — вельмі істотныя. Многія з нашых наведвальнікаў шмат вандруюць і міжволі параўноўваюць Мірскі замак з нацыянальнымі музеямі іншых краін. А таму мы павінны вучыцца ў сусветных музей-

З “Царскага Сяла” да Палаца вялікіх князёў

Дамову аб супрацоўніцтве падпісваюць Вольга Папко і яе літоўскі калега Эвалдас Ігнатавічус.

верце, плануецца прывезці ўнікальныя рэчы. Менавіта ў “Царскім Сяле” захоўваецца вялікая калекцыя прыватных рэчаў апошняга расійскага імператара...

Дамова з Нацыянальным музеем “Палац вялікіх князёў літоўскіх” — трэцяя для нашай установы. У 2013 годзе міжнародным партнёрам Мірскага замка стала адна з самых вядомых украінскіх скарбніц

— “Кіева-Пячэрская Лаўра”. І хоць сумесных акцый з калегамі з Кіева пакуль не было, аднак і адтуль мы плануем неўзабаве прывезці выстаўку.

— Міжнародны досвед сапраўды дапамагае ў працы?

— Прывяду прыклад. Першапачаткова Мірскі замак праводзіў да 30 выставак у год. Але мы цалкам перагледзелі свае падыходы да гэ-

ма страхуўкі і складаная перавозка праз некалькі межаў. Аднак такія падзеі прыцягваюць шмат увагі і дазваляюць дакрануцца да рэдкіх экспанатаў.

— Ці разглядаецца ў рамках супрацоўніцтва з літоўскімі калегамі пытанне павышэння кваліфікацыі музейных работнікаў, абмену вопытам, да прыкладу, па рабоце з фондамі?

— Супрацоўніцтва беларускіх музеяў з літоўскімі існуе не адно дзесяцігоддзе. Літоўцы прыязджаюць на нашы канферэнцыі, часам ладзяцца і сумесныя выстаўкі. Для нашага музея як асобнай установы супрацоўніцтва з Літвой пачалося менавіта з пытання даследавання і рэстаўрацыі габеленаў. Вільнюскі рэстаўрацыйны цэнтр імя Гудзінаса — адна з найлепшых пляцовак такога тыпу ў Еўропе. Калі мы пачалі збіраць сваю калекцыю габеленаў, то ў першую чаргу звярнуліся туды. І зараз у Цэнтры знаходзіцца адзін з нашых габеленаў, які мы атрымалі з Брэсцкай мытні. Габелен быў канфіскаваны на мяжы, і блізу года, пакуль ішлі суды, знаходзіўся на складзе. Каб падрыхтаваць яго для экспанавання ў музеі, спатрэбілася дапамога літоўскіх калег. Магу дадаць, што і адносіны паміж намі склаліся вельмі цёплыя

ужо сёння можна канстатаваць: каласальная цікавасць да музеяў, якую мы бачым цяпер, — дадатковы доказ таго, што гэта патрэбна як дзяржаве, так і грамадству. Нашы літоўскія калегі маюць і такія вопыт: большасць сваіх экспанатаў яны набывалі ў Еўропе праз аўкцыёны альбо шукалі ў прыватных калекцыях. Мы пакуль гэтага рабіць не ўмеем, таму вымушаны звяртацца да пасрэднакаў. Так што вопыт акажацца вельмі прыдатны. Значным аргументам для супрацоўніцтва з’яўляецца і наша агульная гісторыя. Многія значныя палітыкі Вялікага Княства Літоўскага, якія рабілі кар’еру ў Вільні, былі ўладальнікамі Мірскага замка. Да прыкладу, у экспазіцыі Палаца прадстаўлена копія партрэта князя Мікалая Хрыстафора Радзівіла “Сіроткі”, які пабудаваў у двары Мірскага замка палац. Зараз у пакоях Паўночнага корпуса гэтага палаца знаходзіцца наша экспазіцыя. Паралелей вельмі шмат, а таму мы спадзяёмся на сумесныя публікацыі і канферэнцыі. Мяркую, першыя канкрэтныя вынікі такога супрацоўніцтва змогуць неўзабаве ўбачыць наведвальнікі Мірскага замка...

К

Рэйтынг ідэй: кніжныя цікавосткі з Украіны, Турцыі і Беларусі

Музейная прастора сярод кніг

Мінская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш — падзея для аматараў кніг ды супрацоўнікаў айчынных бібліятэк, многія з якіх на некалькі дзён прыязджаюць у беларускую сталіцу, каб пазнаёміцца з навінкамі кнігадрукавання ды з іншымі цікавосткамі.

Кастусь АНТАНОВІЧ, фота аўтара

Барыс Цітовіч робіць абліткі афартаў.

Свае работы дэманструе українец Юрый Храпай.

Фаліант Карана, які можна яшчэ і слухаць.

І, варта адзначыць, прыязджаюць не дарэмна! Так, на адным са стэндаў увагу карэспандэнта “К” прыцягнулі кнігі ў скуравым пераплёце. Як аказалася — ідэнтычныя арыгіналам копіі рукапісных помнікаў усходнеславянскай літаратуры. Праект ажыццяўляе юрыст па адукацыі з Украіны Юрый Храпай — вялікі аматар старажытнай пісьмовай спадчыны Кіеўскай Русі і Вялікага Княства Літоўскага. Стваральнік рукапіснай майстэрні ўжо чвэрць стагоддзя займаецца каліграфіяй. А адной з ягоных першых работ стала ўзнаўленне старонкі рукапісу “Слова пра паход Ігаравы” на сапраўднай бяросце.

Па словах спадара Юрыя, ягоная юрыдычная адукацыя адбіваецца і на кніжнай дзейнасці. Так, дасягненнямі перапісчыка з’яўляюцца “Руская праўда”, на ўзнаўленне якой пайшло тры гады, а таксама Статут Вялікага Княства Літоўскага 1529 года, напісаны скорпісам. Пры гэтым копіі пішуцца дакладнымі аналагамі старадаўніх чарніл, выкарыстоўваюцца папера ручной работы, якую цяжка адрозніць ад аўтэнтычнай. Мініяцюры ж Юрый Храпай робіць яечнай тэмперай — тэхналогіяй, што выкарыстоўвалася стагоддзі таму. Да слова, перапісчык з Украіны гатовы да супрацоўніцтва з беларускімі музеямі, а таму справа за апошнімі.

Стэнд з турэцкай кніжнай прадукцыяй заваблівае гасцей выстаўкі смачным лукумам, але не толькі. Маюцца ў гэтага экспанента і свае кніжныя ноу-хау. Да прыкладу, выданне Карана на арабскай, якое можна чытаць, а дакладней — слухаць... адмысловай ручкай. Прыстасаванне агучвае той радок, да якога дакранаецца ручка. Пры гэтым можна яшчэ выбіраць і мову агучвання свяшчэнных для мусульман тэкстаў.

Нельга не закрануць і калякніжныя цікавосткі. Да прыкладу, на другім паверсе БелЭКСПА была створана сапраўдная музейная прастора. Так, у рамках праекта “У пошуках страчанага” можна паглядзець старыя паштоўкі, прывесчаныя гарадам, мястэчкам, розным мясцінам нашай краіны, — з калекцыі Уладзіміра Ліхадзедава. А дзякуючы Барысу Цітовічу, мастаку і стваральніку мемарыяла Першай сусветнай вайны ў Вілейскім раёне, кожны можа ўбачыць і працэс друку афартаў. Між іншым, побач з друкарскім станком размясцілася і экспазіцыя будучага вілейскага Музея Першай сусветнай з арыгінальнымі артэфактамі.

К

У Малой зале Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь — выстаўка “Бог сялянскі, хрысціянскі. Бабіцкая ікона”. Гэта вынік сумесных намаганняў Веткаўскага музея стараверства і беларускіх традыцый імя Ф.Р. Шклярава і Чачэрскага гісторыка-этнаграфічнага музея.

Святы Мікола Цудатворца.

“Адкрыццё вокнаў” з Веткі і Чачэрска

Свяціцель Мітрафан і Святае Параскева.

Яўген РАГІН

У вёсцы Бабічы, што на Чачэршчыне, яшчэ напрыканцы мінулага стагоддзя жылі і радалі вясцоўцаў творчасцю апошнія майстры вядомай іканапіснай традыцыі Уладзімір і Гаўрыіл Гераковы. Прадстаўлена 38 абразоў бабіцкай школы з фондаў абодвух музеяў. Іконы XVIII — XX стагоддзяў паходзяць з вёсак Бабічы, Покаць, Нісімкавічы, Валасавічы (Чачэршчына), Навілаўка, Фёдарэўка (Веткаўшчына)... Многія з абразоў адрэстаўраваны веткаўскімі музейшчыкамі.

На пэўных іконах бабіцкіх “багамазаў” Ісус Хрыстос мае звычайнае сялянскае аблічча. Ён — блізкі людзям. Невыпадкова перад адкрыццём выстаўкі дырэктар веткаўскага музея Галіна Нячаева пераказала мне апавед, запісаны ад бабкі Таццяны з вёскі Покаць. Чакалі Бога ў адным сяле. Кожны хацеў, каб Бог да яго зайшоў. Прыбраліся ўсе чыста. А тут заходзіць чалавек у хату, пераначаваць просіцца. А яму кажуць: “Не, даражэнькі, мы Бога чакаем”. Не пусцілі. А той і быў Богам — звычайны мужык з кійком...

Галіна Нячаева пераказала мне апавед, запісаны ад бабкі Таццяны з вёскі Покаць. Чакалі Бога ў адным сяле. Кожны хацеў, каб Бог да яго зайшоў. Прыбраліся ўсе чыста. А тут заходзіць чалавек у хату, пераначаваць просіцца. А яму кажуць: “Не, даражэнькі, мы Бога чакаем”. Не пусцілі. А той і быў Богам — звычайны мужык з кійком...

Уважэнне Хрыстова і Абрама трохмастава. Цуд Георгія аб змеі, Мікалай Цудатворца, Архангел Мікаіл.

той і быў Богам — звычайны мужык з кійком... Ікона — як акно ва ўнутраны свет чалавека. Так, у кожнага ён свой. Але “акно” на покуці ззяе адзінай для ўсіх Верай. Рэстаўрацыйныя захады веткаўскіх спецыялістаў Галіна Нячаева называе “адкрыццём вокнаў”. Вельмі дакладна. Праз счарнелы лак выпраменьвае хрысціянскі ўсеагульны чуд, асветлены асабістай усхваляванасцю мастака.

Вучні бабіцкай іканапіснай школы былі ўзнёслымі практыкамі, чытай — мужыкамі, што ўмелі не толькі вырасіць жыта, але і захапіцца яго магутнай бязмежнай прыгажосцю пад час выпявання. Яны беззапаветна верылі ў заступніцтва святых, надаючы кожнаму абразу канкрэтную “гаючую” функцыю: бласлаўленне маладых, пазбаўленне ад хвароб, абярэг свойскай жывёлы і пчол... Ці ведалі-ўсведамля-

лі мастакі, што ў іхніх творах прысутнічаюць па-сялянску пераўсвядомленыя заходнія ўплывы (рэнесанс ды барока) на трывалым падмурку земляробчай архаікі? Напэўна, не ведалі і не ўсведамлялі, бо былі не сумнымі тэарэтыкамі, а неўтаймоўнымі творцамі свайго, сялянскага, Адраджэння, якіх ушаноўвалі з-за гэтага ці не па ўсёй Гомельшчыне. А яны перадавалі з пакалення ў пакаленне іканапісную рэнесансную традыцыю, якая і фарміравала адметны беларускі стыль.

Наведайце выстаўку “Бог сялянскі, хрысціянскі...”, якая будзе працаваць, як мяркуецца, да 27 лютага. Паглядзіце праз гэтыя абразы на сябе — і няхай вашы дзверы будуць заўжды адчынены для Бога, такога звычайнага і такога недасяжнага...

Фота аўтара

Фатаграфічная калекцыя

Скарбы, знойдзеныя на памежжы

У адным альбоме і паралельнай яму веб-старонцы сабрана амаль 800 фатаграфій, якія ахопліваюць гісторыю XX стагоддзя на беларуска-польскім памежжы. Тут беларускія Сапоцкін, Лунна, Воўпа і Ваўкавыск, а таксама Камянец, цяперашнія польскія Кляшчэлі і Гайнаўка.

Пра гісторыю стварэння альбома і пра сумесны праект распавядае адзін з кардынатараў з беларускага боку Эдуард Дмухоўскі:

— Летась разам з беластоцкім грамадскім аб'яднаннем “Відок” мы рэалізавалі збор матэрыялаў для праекта. Прыязджалі ў вызначаныя намі мястэчкі ды збіралі апаведы, успаміны і — самае важнае! — фотаздымкі з прыватных альбомаў. Карацей — гісторыю сем'яў за XX стагоддзе. Так з'явіўся фотаальбом з найцікавымі здымкамі, што апавядаюць гісторыю памежжа, людзей, якія ў выніку гістарычных падзей апынуліся па розныя бакі мяжы. Лёсы нашых герояў вельмі падобныя: рэвалюцыя, войны, бежанства, калектывізацыя, рэпрэсіі 1930-х...

Праца была вельмі цікавая, нават у нечым прыгодніцкая. Гэта, можна сказаць, фатаграфічная археалогія. Напрыклад, у мястэчку Кляшчэлі мы знайшлі на паддашшы цэлае сховішча негатываў у доме, дзе калісьці жыў мясцовы фатаграф. Людзі нам казалі: “Не хадзіце туды, бо там нічога няма”. Мы гэтыя негатывы і здымкі выбіралі з кастрыцы стосамі, назбіраўшы іх там мо з чатыры або пяць мяжоў! А гэта фота тых людзей, якія жылі ў гэтых Кляшчэлях ды ваколіцах. Таксама знайшлі ў адным з мястэчак на Гродзеншчыне альбом здымкаў горада міжваеннага часу...

Па словах Эдуарда, сам альбом — гэта агромністая праца, і яе трэба працягваць:

— Мы збіраем здымкі і неверагодныя гісторыі — пакручатыя лёсы людзей, і гэтым альбому пакладзены добры пачатак такой дзейнасці...

Андрэй МЯЛЕШКА
Гродна

Удакладненне

У “К” № 47 за 2013 год быў змешчаны артыкул “Колас: вяртанне на Магілёўшчыну” вядучага навуковага супрацоўніка Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа Таццяны Макаранка, нашага сталага аўтара, зацікаўленага прафесіянала і дасведчанага даследчыка. А ў № 2 за 2014 год выданне размясціла водгук на матэрыял пад назвай “Пачалося ўсё ў Санях...” вопытнага бібліяграфа Талачынскай ЦЭС Ірыны Труханёнак.

Калі ў тэксце сталічнай даследчыцы распавядалася пра канкрэтны перыяд кантактаў Якуба Коласа з Магілёўшчынай, дык аўтар другога матэрыялу зрабіў акцэнт на 1908 годзе, калі будучы народны пэтар Беларусі жыў і працаваў у вёсцы Сані Сяненскага павета Магілёўскай губерні (цяпер — Талачынскі раён Віцебшчыны), што і стала першым “кантактам” яго з Магілёўскай зямлёй.

На жаль, публікацыя водгук не абышлася без прыкрых недарэчнасцей. Рэдакцыйны падзагаловак “І ўсё ж першая сустрэча Якуба Коласа з Магілёўшчынай — у 1908-м” не з'яўляецца ў поўнай меры карэктным. Справа ў тым, што артыкул супрацоўніка Коласаўскага музея і сапраўды апавядаў пра факты 1925 года, але ніяк не ўказваў на тое, што гэтая дата з'яўляецца першым наведаннем класікам Прыдніпроўскага краю. Таццяна Макаранка апісала канкрэтны перыяд з біяграфіі Коласа. Тым больш, у прадастаўленай ёй афіцыйнай эксплікацыі выстаўкі “Зямля — аснова ўсёй Айчыны” (з нагоды яе і быў напісаны першы артыкул) акурат і пазначана: “Упершыню пэтар наведаў Магілёўшчыну ў 1908 годзе”.

Адпаведна, некарэктнымі па названай вышэй прычыне (адсутнасці сцвярджэння аб першым візіце Якуба Коласа на Магілёўшчыну ў 1925 годзе) праз рэдакцыйны недагляд стала фармулёўка наступных сказаў у тэксце самога водгук: “Аўтар сведчыць пра гістарычную і творчую сувязь пісьменніка з гэтым рэгіёнам пачынаючы ад 1925 года. Лічу справядлівым паведаміць чытачам газеты, што першая сустрэча Якуба Коласа з Магілёўшчынай адбылася яшчэ ў 1908 годзе пад час яго працы настаўнікам у адной з тамтэйшых прыватных школ, а дакладней — у вёсцы Сані Сяненскага павета Магілёўскай губерні”.

Безумоўна, рэдакцыя газеты прыемна, што нашы шануюныя чытачы, у прыватнасці — прафесіяналы-бібліятэкары, дзякуючы сваёй грунтоўнай адукаванасці з'яўляюцца настолькі пільнымі да дэталяў з біяграфій нашых слаўных землякоў. Тым не менш, вымушаны канстатаваць заяўленую вышэй некарэктнасць у адносінах да асобных момантаў падачы водгук.

Шануюная Таццяна Леанідаўна Макаранка, паважаны калектыў Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа, паважаная Ірына Аляксандраўна Труханёнак — шчыра перапрашаем!

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 2, 3, 5.)

...Такім чынам, першая сустрэча мастака з Беларуссю адбылася, мабыць, у сувязі з тым, што на Міншчыне даўно ўжо жылі родзічы ягонай былой жонкі, якія да мастака ставіліся з павагай, нягледзячы на яго сямейныя перыпетыі. Тым больш, Пахітонаў даўно жыў з малодшай сястрой Мацільды — Яўгеніай. А яшчэ мастак ведаў, што ягоны сябра Ілья Рэпін амаль дзесяць гадоў таму купіў у мястэчку Здраўнёва, што за 16 вёрст ад Віцебска, невялічкі маёнтак, і быў вельмі задаволены: "...Край — цёплы, народ — разнастайны: ёсць беларусы (пануючае племя), палякі, літва і юрэй!.." (з ліста да Валянціна Сярова).

Барыс КРЭПАК

Іван Рэпін. "Партрэт Пахітонава".

І. Пахітонаў. "Вясновы дзень".

"Як ён малюе — ніяк не разумею... Чарадзей!"

Іван Пахітонаў: "Каштоўнасць маіх карцін застанеца нязменнай"

Магчыма, Пахітонаў ведаў расповеды і іншага сябра — Канстанціна Савіцкага, які раней, пачынаючы з 1875-га, больш за чатыры гады жыў і працаваў у Дзінабургу (Дзвінску) Віцебскай губерні, дзе напісаў свае лепшыя творы: "...Я ў якасці пустэльніка знаходжуся ў адным з дзівосных глухіх куткоў Айчыны нашай — Дзінабургу" (з ліста да Васіля Максімава). Пра Савіцкага і яго прабыванне ў Беларусі — асобная гісторыя, бо гэта быў сапраўды таленавіты чалавек, дарэчы, той самы, які напісаў мядзведзяў у знакамітым палатне І.Шышкіна "Ранак у сасновым лесе". Пахітонаў мог ведаць і пра лёс карэннага масквіча Мікалая Неўрава, які пражыў астатак жыцця ў сваім беларускім маёнтку Лыскаўшчына на Магілёўшчыне...

Дык вось, так ці інакш, Пахітонаў, які набыў напрыканцы 1901-га маёнтак у беларускай вёсцы Жабайшчына Мінскага павета Мінскай губерні, асталяваўся ў ім на пяць гадоў, хоць і потым неаднойчы наведваўся сюды непасрэдна з-за мяжы (Бельгіі ці Францыі) незадоўга да першай сусветнай вайны. Побач размяшчаліся вёскі Жукаўка, Шаршуны, Мацкі, Касачы, на ўсход ад Жабайшчыны — Лагойск, на захад — Радашковічы, а далей, на паўднёвы захад, — заспаўская зямля. Зараз вёска Жабайшчына знаходзіцца на мяжы Мінскага раёна з Лагойскім з цэнтрам у аграгарадку "Юзюфава".

Канешне ж, мастак час ад часу вязджаў з вёскі па розных творчых справах на кароткі тэрмін у расійскія і ўкраінскія гарады. У 1905 годзе ён наведваў і Ясную Паляну, дзе яго ласкава прыняў Леў Талстой. Перад яго прыездам хатні ўрач пісьменніка Д.П. Макавецкі зрабіў запіс у дзёніку, у якім занатаваў размову Льва Мікалаевіча з сынам Ільёй: "Ведаеш, Ільёша, хто Пахітонаў? Яго ў нас не ведаюць. Тургенеў раскажаў мне пра яго гады дваццаць чатыры таму, бо ягоныя карціны здзівілі Парыж, і хтосьці набыў усё. Самародны мастак!" Можна дапусціць, што ў час сустрэчы мастака з пісьменнікам гаворка ішла і пра жыццё-быццё Пахітонава ў беларускім маёнтку ў райскай вёсцы Жабайшчына.

І. Пахітонаў. "Жніво".

Але ў Жабайшчыне Пахітонаў не ўпадаў у абломаўскі "летаргічны сон". З раніцы і да вечара з маленькім мальбертам ён блукаў па наваколлі, маляваў прыроду, знаёміўся з вясцоўцамі, заходзіў у іхнія хаткі, слухаў цікавыя былі-небыліцы старых і народныя песні жанчын-беларусак. Пра кожным зручным выпадку запрагаў тройку коней, збіраў багаж з карцінамі і — на Мінск. І цягнуком імчаў ці ў Маскву, ці ў Адэсу, ці ў Харкаў ды Екацярынаслаў, каб паўдзельнічаць, напрыклад, у вернісажах Таварыства перасоўных выставак або ў выстаўках Таварыства паўднёварускіх мастакоў, арганізаваных ягоным сябрам Афанасіем Размарыцыным.

На жаль, гэтага мастака сёння мала хто ведае. У Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі ёсць адна ягоная карціна "Ля ніжняга земскага суда", якую Алена Аладава ў 1957 г. набыла ў Алены Аладава маскоўскага калекцыянера М.Сакалова. Выхаванец Дзюсельдорфскай акадэміі мастацтваў, Размарыцын пісаў жанравыя палотны, і ў гэтым дасягнуў вялікіх поспехаў. Сярод яго кампазіцыйнай найбольш значнай — "Паніхіда", "За картанай гульнёй" і "Адстаўны салдат". Ён памёр у 1917-м і быў пахаваны на Першых (старых) могілках Адэсы. Але ў 1934-м могілкі былі закрыты і хутка збыліся знішчаны разам з магіламі ды храмам "У імя Усіх Святых". А на тым месцы, па

савецкай традыцыі, узнік парк культуры і адпачынку...

Дык вось, пра Першую выстаўку Таварыства паўднёварускіх мастакоў, на якой экспанаваліся творы Пахітонава, журналіст-пачатковец Карней Чукоўскі ўспамінае: "...Калі вы жадаеце асвятліць і адпачыць, звярніцеся да мініяцюр спадара Пахітонава. Лепшага і знайсці нельга. Якія эlegantныя, якія яны паэтычныя, які лёгкі, нібы паветра, майстэрскі пэндзаль слаўнага мастака!.. Хіба можна перадаць увесь незямны, нечалавечы спакой гэтага прарыстага паветра, зачаравання аксамітнага кустоўя, цёлага млявага святла, якое літаральна пльыню льецца на вас з усіх бакоў, супакойваючы позірк сваёй перламутравай мернай сіняватасцю... Тая пшчотная жамчужная ціхамірнасць каларыту, якую прапаводаваў Джон Расл, дасталася толькі яму аднаму з усіх сучасных мастакоў..."

...Пасля ад'езду мастака з Жабайшчыны ў Бельгію ў 1906-м Пахітонаў не пераставаў клапаціцца пра тое, якімі творамі яго мастацтва будзе прадстаўлена ў Расіі, у прыватнасці, у Трацякоўскай галерэі. У лісце ад 18 сакавіка 1906 г. да Ільі Астравухава, у той час папярочніка і старшыні Савета Трацякоўкі, ён пісаў, што ў калекцыі галерэі "няма ніводнай рускай рэчы", г. зн. няма ніводнай работы, напісанай ім у Расіі, Беларусі і Маларосіі, і прапаноўваў для набыцця

І. Пахітонаў. "Збор бульбы".

некалькі сваіх "айчынных" карцін. У тым жа лісце імкнуўся растлумачыць прычыны, якія прымусілі яго нечакана для ўсіх з'ехаць за мяжу.

Жыццёвыя абставіны доўгі час заставаліся загадкай не толькі для сяброў-мастакоў, але і для яго родных. Так, унук Пахітонава І.Б. Маркевіч, аўтар артыкула для каталога персанальнай выстаўкі дзёда ў Трацякоўцы ў 1963-м, шкадаваў: "Мне не ўдалося высветліць, якія прычыны прымусілі Івана Паўлавіча ў 1906 годзе зноў пакінуць Расію, нягледзячы на пашану, якой яго тут абкружалі".

Карацей кажучы, Пахітонаў быў быццам бы ўблытаны ў нейкую судовую справу па "завяшчаннях нябожчыка Б.". Па выкліку ўрадніка мастак з Жабайшчыны з'явіўся "ў заштатны горад суседняй Віленскай губерні" на гутарку, але нікога з членаў суда там не было. Заспеў толькі, як піша Пахітонаў, нецвярозых ніжніх судовых чыноў, якія былі "не ў курсе". На другі дзень мастак ізноў прыехаў, але — тое ж самае. Праўда, атрымаў запіску ад акалодчнага, дзе гаварылася, што, маўляў, суддзя — хворы, і трэба пачакаць тры-чатыры месяцы. Пахітонаў пайшоў тады да юрыста, дзе сустрэў знаёмага памешчыка, і выказаў сваё здзіўленне такімі абставінамі, на што памешчык зарагатаў: "Ах ён падлюка, гэты суддзя! Мы ж з ім учора прап'янавалі ўвесь дзень!.." Мастак яшчэ доўга чакаў запрашэння на суд, але так і не дача-

каўся. Потым пльонуў на ўсё і з'ехаў у "премілюю страну" — Бельгію.

Толькі ў 1913 годзе Пахітонаў прыехаў з бельгійскага Жупіля, што пад Льежам, у Пецярбург. Тут яго заспепа вайна. Але і тады ён умудраўся наведваць Жабайшчыну ці прыязджаць на кароткі тэрмін на радзіму. У 1917-м ён — ужо на Кубані, дзе ў Екацярынадары пражыў два гады. Хацеў назаўсёды вярнуцца ў Жабайшчыну, ужо склаў багаж і карціны, але жорсткая грамадзянская вайна прымусіла яго зноў бегчы ў Бельгію. Самае дзіўнае, што апошняя работа мастака, напісаная ў Расіі, у Гарачым Ключы пад Екацярынадарам, адлюстроўвае фронтальны партрэт нейкага чырвонаармейца Івана ў поўны рост. Аказваецца, паводле сямейнага падання, гэты чалавек выратаваў Пахітонава жыццём!

Апошняя персанальная выстаўка мастака адбылася за год да яго смерці — у 1922-м у горадзе Льежы. Апошнім часам творчасць самабыт-

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

■ Мастоцтва Беларусі XII — XVIII стст.

■ Мастоцтва Беларусі XIX — пач. XX стст.

■ Мастоцтва Беларусі XX — пач. XXI стст.

■ Мастоцтва Расіі XVIII — пач. XX стст.

■ Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.

Выстаўкі:

■ "Слуцкія паясы" (са збору Львоўскага гістарычнага музея) — да 18 красавіка.

■ Выстаўка "Сведкі часу. Партрэт у рускім жывапісе і графіцы XVIII — XX стагоддзяў" — да 23 лютага.

■ Выстаўка іранскага мастака Бехзада Бузургі — да 12 лютага.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
У В. РАУБІЧЫ

Спарткомплекс "Раубічы", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка "Беларускі народны абраз XIX стагоддзя" — да 1 сакавіка.

МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ
Ў Г. МАГЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст.".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль:

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка радзівілаўскага спальнага гарнітура "L'ensemble" — да 20 лютага.

■ Інфармацыйна-касаваы цэнтр:

■ Выстаўка фота Галіны Ламака "Паміж мінулым і будучым" — да 30 красавіка.

Ратуша:

Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС
"МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка фатаграфій "Мір стары — Мір новы".

■ "Высакародны шык

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыя:

■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык".

■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

Выстаўка:

■ Жывапісныя работы Тамары Васіляўскай "Турботы і дні Крысціёнаса Даналайціса".

■ Выстаўка "Мір новы" — Мір новы".

■ "Высакародны шык

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Выстаўкі:

■ Мастоцкая выстаўка "Мінск — ведаць, памятаць, ганарыцца" (да Дня горада Мінска).

■ Персанальная выстаўка Л.С. Сурынта "Афганістан баліць у маёй душы...".

■ Выстаўка "Мой родны Мінск, мой лёс, мая надзея".

■ Выстаўка "Партызанскі лагер".

золата Белай Русі" — да 9 сакавіка.

■ Выстаўка твораў Ганны Сілівончык і Уладзіміра Кожуха "Адам + Ева" — з 14 лютага.

■ Арт-праект "Парачкі" — з 15 лютага.

Экспазіцыі:

■ "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).

■ "Загадкавыя фантазіі мора" (прот палаца).

■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.

■ "Чырвоная гасцеўня".

■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".

■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокаль паўднёвай галерэі).

■ "Старажытная гісторыя Гомельшчыны" (археалагічная экспазіцыя).

Вежа палаца

Экспазіцыя:

■ "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".

Выстаўкі:

"Цуд у Віфлеемскай ноч" (з гісторыі беларускай батлейкі).

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.

■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.

■ Выстаўка "Спякотнымі дарогамі Афганістана", прысвечаная 25-годдзю вываду саветскіх войскаў з Афганістана.

■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.

■ "Музей крыміналістыкі".

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 22 44.

УВАГА!

ІДЗЕ ПАДПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

■ Выстаўка іканапісу "Бог сялянскі, хрысціянскі. Бабіцкая ікона" — да 23 лютага.

■ Выстаўка, прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння Паўла Масленікава, "Настаўнік і вучні" — да 9 лютага.

■ Выстаўка "Год Каня" — да 10 лютага.

■ Выстаўка аднаго твора "Маці Божая Адзігтрыя (Мінская?). XVIII стагоддзе" — да 23 лютага.

■ Выстаўка работ Арлена Кашкурэвіча — да 10 сакавіка.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

■ "Старажытная Беларусь".

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".

■ Выстаўка "Скарбы Украіны" — да 23 лютага.

■ Выстаўка "Беларусь у Першай сусветнай вайне" — да 28 лютага.

■ Выстаўка "Парнат 84-115" — да 23 лютага.

■ Дом-музей ІЗ'ЭДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка "Дзіва пад мікраскопам".

■ Музей сучаснай беларускай дзяржаўнасці

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 88 78.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка "Найноўшыя дасягненні і распрацоўкі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі".

■ Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік "Нясвіж"

■ "Старажытная Беларусь".

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".

■ Выстаўка "Скарбы Украіны" — да 23 лютага.

■ Выстаўка "Беларусь у Першай сусветнай вайне" — да 28 лютага.

■ Выстаўка "Парнат 84-115" — да 23 лютага.

■ Дом-музей ІЗ'ЭДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка "Дзіва пад мікраскопам".

■ Музей сучаснай беларускай дзяржаўнасці

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 88 78.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка "Найноўшыя дасягненні і распрацоўкі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі".

■ "Старажытная Беларусь".

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".

■ Выстаўка "Скарбы Украіны" — да 23 лютага.

■ Выстаўка "Беларусь у Першай сусветнай вайне" — да 28 лютага.

■ Выстаўка "Парнат 84-115" — да 23 лютага.

■ Дом-музей ІЗ'ЭДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка "Дзіва пад мікраскопам".

■ Музей сучаснай беларускай дзяржаўнасці

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 88 78.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка "Найноўшыя дасягненні і распрацоўкі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі".

■ Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік "Нясвіж"

■ "Старажытная Беларусь".

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".

■ Выстаўка "Скарбы Украіны" — да 23 лютага.

■ Выстаўка "Беларусь у Першай сусветнай вайне" — да 28 лютага.

■ Выстаўка "Парнат 84-115" — да 23 лютага.

■ Дом-музей ІЗ'ЭДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка "Дзіва пад мікраскопам".

■ Музей сучаснай беларускай дзяржаўнасці

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 88 78.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка "Найноўшыя дасягненні і распрацоўкі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі".

■ Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік "Нясвіж"

■ "Старажытная Беларусь".

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".

■ Выстаўка "Скарбы Украіны" — да 23 лютага.

■ Выстаўка "Беларусь у Першай сусветнай вайне" — да 28 лютага.

■ Выстаўка "Парнат 84-115" — да 23 лютага.

■ Дом-музей ІЗ'ЭДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка "Дзіва пад мікраскопам".

■ Музей сучаснай беларускай дзяржаўнасці

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 88 78.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка "Найноўшыя дасягненні і распрацоўкі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі".

■ Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік "Нясвіж"

■ "Старажытная Беларусь".

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".

■ Выстаўка "Скарбы Украіны" — да 23 лютага.

■ Выстаўка "Беларусь у Першай сусветнай вайне" — да 28 лютага.

■ Выстаўка "Парнат 84-115" — да 23 лютага.

■ Дом-музей ІЗ'ЭДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка "Дзіва пад мікраскопам".

■ Музей сучаснай беларускай дзяржаўнасці

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 88 78.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка "Найноўшыя дасягненні і распрацоўкі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі".

■ Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік "Нясвіж"

■ "Старажытная Беларусь".

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".

■ Выстаўка "Скарбы Украіны" — да 23 лютага.

■ Выстаўка "Беларусь у Першай сусветнай вайне" — да 28 лютага.

■ Выстаўка "Парнат 84-115" — да 23 лютага.

■ Дом-музей ІЗ'ЭДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка "Дзіва пад мікраскопам".

■ Музей сучаснай беларускай дзяржаўнасці

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 88 78.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка "Найноўшыя дасягненні і распрацоўкі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі".

■ Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік "Нясвіж"

■ "Старажытная Беларусь".

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у